Turkish Studies

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3433-3458

DOI: 10.29228/TurkishStudies.37329

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 17.09.2019

✓ Accepted/Kabul: 15.10.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (27.09.2019)-Referee 2 (11.10.2019)

This article was checked by iThenticate.

HZ. FÂTİMA'NIN MİRAS (FEDEK) TALEBİYLE İLGİLİ ŞİA (İMÂMİYYE) NİN MUTEBER KABUL ETTİĞİ RİVAYETLERE ELEŞTİREL YAKLAŞIM

Mevlüt POYRAZ*

ÖZ

Bu çalışma; Hz. Peygamber'in (s) vefatından sonra kızı Hz. Fâtıma'nın Halife Hz. Ebu Bekir'den babasına ait mirası yahut kendisine ait olup halifenin gasp ettiğini iddia ettiği Fedek arazisinin iadesini talep ettiği ile ilgili Şii rivayetlerin sahliliğine yönelik eleştiriye içermektedir. Şia kaynakları; konuyu Hz. Peygamber'in (s) mirası bağlamında değil, kızı Hz. Fâtıma'ya hayattayken hibe ettiğini iddia ettikleri Fedek arazisinin Hz. Fâtıma'ya geri verilmesi üzerine temellendirmektedir. Bu rivayetlere konu edilen hak talebinin sübutu ciddi şüpheler barındırmaktadır. Şia (İmâmîyye) kaynaklarında geçen ilgili rivayetler bağlamında gerçekleştirilen çalışma, bu rivayetlerde sözü edilen şekliyle bir gasp olayının bulunmadığını ortaya koyduğu gibi Fedek arazisini geri almaya yönelik bir hak talebinin de olmadığını ortaya koymaktadır. Emeviler döneminde Fedek'in tasarrufunun amacı dışına çıkarılması, derin yapılanma içerisindeki dünyevi hesaplar peşinde koşanlarla gizli din taşıyanları tetiklemiş, Ehl-i Beyt'in hakkını arama kılıfı altında da bu tür rivayetleri üreterek, Allah Resûlünün adaletini, ehl-i beytin yanı sıra diğer adil ve seçkin sahâbeyi yani "önde gelenleri" rivayetlerine malzeme yapıp asıl amaçları olan İslam'a saldırıyı gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca bu tür rivayetlerle Hz. Peygamber'i ve tebliğini hedef alan ancak onun şahsında bunun yapılamayacağını idrak edenler, onun tarafından yetiştirilen ve hayatlarının hiçbir anında şirk yahut küfür bulunmayan-bu iki şahsın örnek alınmasının da önüne geçmeye çalışmışlardır. Gerçekte ise tarihsel olarak Hz. Fatıma ve Hz. Ebu Bekir arasında miras talebi veya hibe diye nitelen mülkün iadesi meselesi yaşanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Hadis, Hz. Fâtıma, Fedek, Miras, Şia

* Dr. Öğr. Üyesi Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, E-posta: mevlutpoyraz@artvin.edu.tr

A CRITICAL APPROACH TO THE NARRATIVES ACCEPTED AS RELIABLE BY SHI'A (IMAMIYYA) REGARDING THE LEGACY(FEDEK) DEMAND OF HZ. FATIMA

ABSTRACT

This study includes criticism about the authenticity of Shia narratives about the legacy demand of Hz. Fatima, the daughter of Hz. Prophet (bpuh), from the Caliph Hz. Abu Bakr or the request for the return of the land of Fedek, which he claimed to be usurped by the caliph after the death of Hz. Prophet(pbuh). Shia sources are based the issue not in the context of Hz. Prophet's legacy, but on the return of the land of Fedek, which they claim to have given to his daughter Hz. Fatima while he was alive, to Hz. Fatima. The accuracy of the claim subjected to these narratives raises serious doubt. This study executed in the context of narratives on the Shia (Imamiyya) sources reveals that, as mentioned in these narrations, there is neither a usurp event nor a demand for its return. During the Umayyad period, That the usage of Fedek's savings was out of purpose triggered those who pursued worldly accounts in deep structuring and those who carried secret religion and by producing these kinds of narratives under the cover of the seeing Ahl al-bayt's right, They made the justice of the Messenger of Allah material to their narratives to the other just and distinguished Companions "the prominent", as well as Ahl al-Bayt and carried out the attack on Islam, which was their main purpose. In addition, those who targeted the Prophet and his notification with such narratives, but realized that this could not be done in his person, also tried to prevent these two people who were raised by him and had no shirk or blasphemy at any time in their lives to be model. In fact, historically there was no issue of the request for inheritance or the return of the so-called grant between Fatima and Abu Bakr.

STRUCTURED ABSTRACT

This study includes criticism about the authenticity of Shia (Imamiyya) narratives about the legacy demand of Hz. Fatima, the daughter of Hz. Prophet (bpuh), from the Caliph Hz. Abu Bakr or the request for the return of the land of Fedek, which he claimed to be usurped by the caliph after the death of Hz. Prophet(pbuh). According to the Shi'a (Imamiyya) sect, which accepts imamate as a sect belief; After the death of the Hz. Prophet(bpuh), it was necessary to put Hz Ali who was appointed with final judgement in the administration of Islamic society. The fact that Hz. Abu Bakr was brought to the administration of Muslims meant that this final judgement was violated and that imamate was usurped. Again according to this belief; Hz.Abu Bakr had usurped the inheritance of the Hz. Prophet(bpuh), by taking over the usage of the goods that Hz. Prophet (bpuh) had used as well as usurping the caliphate. He even went further and usurped the land that Hz. Prophet(bpuh) himself gave to his daughter, Hz. Fatima. Hz. Fatima made a speech to ahl-i beyt to ensure the return of the imamate usurped by Abu Bakr and the remaining goods as a legacy of Hz. Prophet(bpuh) to the owners. She

struggled with the caliph to return the Fedek land, which she claimed, to herself. The Shia conception that brought the issue out of the inheritance issue but to the usurpation of the donated property put forward the narratives about this issue as evidence.

In fact, although we have historically believed that Hz. Fatima and Hz. Abu Bakr did not experience any inheritance claims or the return of the grant property, we have tried to explain the issue with the relevant narrations mentioned in Shia (Imamiyya) sources. We have carried out our evaluation by highlighting the relevant narratives mentioned in the book called " Hz. Fatima"(Komisyon, 2006) which commission of the Ahl-al Bayt World Assembly which included the official views of the Shi'a (Imamiyya) sect on Fedek prepared based on the sources we use as the main sources in our study, which was accepted by the Shiite (Imamiyya).

As a result of our research; it was concluded that there was no request of Hz. Fatima from Hz. Abu Bakr to convert the land of Fedek to Ahl al-Bayt for alleged inheritance or property. As mentioned in the narratives, there is no question of any discussion or resentment. Hz. Fatima asked if she could get a share from the land of Fedek as in the period of Hz. Prophet(bpuh) with the possible communication indirectly established with the caliph on the subject and was happy to learn that the same application would continue. And she also prayed to the caliph because of his promise to execute Hz. Prophet's practice. Therefore, the above narratives that we subject to criticism also give rise to the feeling that it was produced through the possible narrative that concerns the question of whether she received shares or not.

During the Umayyad period, That the usage out of purpose of Fedek's savings triggered those who pursued worldly accounts in deep structuring and those who carried secret religion and by producing these kinds of narratives under the cover of the seeing Ahl al-bayt's right, They made the justice of the Messenger of Allah, material to the narratives of the other just and distinguished Companions "the prominent", as well as Ahl al-Bayt and carried out the attack on Islam, which was their main purpose. Those who dare not directly attack Islam and Muslims; They did not consider the armed war that took place among the Muslims of the early period with the confusion they brought under the guise of Muslim, and they created such rumors with the narratives that the idea of continuation of these wars would be reinforced with the seeds of sedition in the field. Some of the distinguished Companions were included in this narrative chain of deed and tried to make up the fictitious transport as if sound. Both Hz. Ali's caliphate issue and the subject of our research Hz. Fatima allegedly requested to claim the legacy of the unrealistic narratives about the subject, by revealing some companions in the period of Hz. Osman and Hz. Ali in the civil war, such as the narratives they made up the Islamic world for centuries - like the Sunni-Shia - they have managed to make each other hostile.

Consequently, sincere Muslims -Shiite and Sunni- should approach any kind of narratives that would disrupt the alliance of Muslims who adopted the principle of religious life for Allah and cause sedition among them.

Keywords: Islamic History, Hadith, Hz. Fatima, Legacy, Fedek, Shia

Giriş

İmameti bir mezhep itikadı kabul eden Şîa (İmâmiyye) mezhebine göre; Hz. Peygamber'in (s) vefatından sonra İslam toplumunun idaresine nassla tayin edilen Hz. Ali'nin getirilmesi zorunluydu. Hz. Ebû Bekir'in Müslümanların idaresine getirilmiş olması, bu nassın çiğnendiği anlamına geldiği gibi imametin de gasp edildiğini ifade etmekteydi. Yine bu inanışa göre; Hz. Ebû Bekir hilafeti gasp ettiği gibi Hz. Peygamber'in (s) tasarrufta bulunduğu malların tasarrufunu üzerine alarak esasında onun mirasını da gasp etmişti. Hatta daha da ileri giderek bizzat Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fâtıma'ya mülkiyet olarak verdiği araziye bile gasp etmiştir. Hz. Fâtıma, Ebu Bekir'in gasbettiği imameti ve Hz. Peygamber'in mirası olarak ehli beyte kalan malları sahiplerine iade edilmesini sağlamak için ashaba bir hitabede bulunmuştur. Ancak imametin Hz. Ali'ye döndürülmesi hususunda ashabın gerekli desteği vermediğini görünce, bizzat kendisinin olduğunu iddia ettiği Fedek arazisini kendisine geri verilmesi için halifeyle mücadele etmiş; fakat -Hz. Ömer'in halifeyi desteklemesi sebebiyle - bunu da başaramamıştır.

İslam tarihi ve hadis kaynaklarında konuyla ilgili çok sayıda rivayet yer almış ve bu rivayetler konuyu İslam dünyasında meydana gelen fikri ve mezhebi ayrışmalarda temel tartışma konuları arasına dâhil etmiştir. Sünnî-Şîî ayrışmasının fikri ve mezhebi sahada belirginleşmeye başlamasıyla; bu tür rivayetler her iki fırkanın üzerinde değerlendirme yapmayı zorunlu hissettikleri bir konu olarak görülmüştür. Bu çerçevede gerek Sünnî gerek Şîî taraflar birbirlerine bu rivayetler bağlamında taarruz yaptıkları gibi savunma mücadelesi vererek de değerli zamanlarını sığ tartışmalarla harcamışlardır.

Fedek arazisinin mülkiyeti hakkında Sünnî ve Şîî dünyasında müstakil yahut ilintili konular bağlamında -çalışmamız içerisinde de işaret edildiği üzere- çalışmalar yapıldığı bir vakıdır. Bunların yanı sıra Sünnî ve Şîî (İmâmiyye)'lerin konuyla ilgili hangi rivayetleri ileri sürdükleri ve bu rivayetlerden hangilerine itibar ettiklerinin mukayeseli analizi hususunda alan uzmanlarından İsmail Altun'un da değerli bir çalışması mevcuttur (Altun, 2012). Biz ise çalışmamızı; Şîa (İmâmiyye) nın konuyla ilgili itibar ettiği rivayetlere bütün olarak yönelteceğimiz tenkitler üzerine inşa edeceğiz. Bu araştırmamızda; Şîa (İmâmiyye) kaynaklarında geçen ilgili rivayetlere genel olarak temas edip Şîî (İmâmiyye) mezhebinin Fedek ile ilgili resmi görüşlerine yer veren Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı komisyonunun Şîî (İmâmiyye) lerce muteber kabul edilen -çalışmamızda ana kaynaklar olarak kullandığımız- kaynaklara dayanarak hazırladığı "Hz. Fâtıma (A.S.)" adlı kitapta (Komisyon, 2006) geçen ilgili rivayetleri öne çıkararak değerlendirmemizi gerçekleştireceğiz. Şunu belirtelim ki bu çalışmada önemine binaen bir iki rivayetin haricinde gerek Sünnî gerek Şîa kaynaklarında geçen ortak rivayetleri değerlendirmeye tabi tutmayacağız. Zira bu ortak rivayetlerden Sünnî kaynakların itibar ettiği rivayetler bir başka çalışmada incelenmiştir (Poyraz, 2019). Şîa (İmâmiyye) düşüncesinin itibar ettiği rivayetlere yönelteceğimiz tenkitlerden dolayı ilgili rivayetleri eserlerine kaydeden müellifleri veya yazdıkları eserleri tenkit ettiğimiz anlaşılmamalı. Zira müellif, gerçekleri veya iddialar üzerine ortaya çıkmış haberleri mevzu edeceği, zamanın koşulları çerçevesinde tasdik, tenkit yahut faydasızlığı üzerinde değerlendirme yapacağı gibi hiçbir yorum yapmaksızın bilgiyi okuyucusuna olduğu gibi aktarmayı da hedeflemiş olabilir. Dolayısıyla konuyla ilgili rivayetlere yönelteceğimiz eleştirel yaklaşım Şîa kaynaklarını hedef alıyormuş gibi kesinlikle algılanmamalıdır. Zira geçmişi bize aktaran her bir eser, bizi araya kaynamış birtakım yanlış veya kirli bilgilerle de olsa tarihin derinliklerindeki doğrularla buluşturmaktadır. Bizim bu çalışmayla güttüğümüz gaye ise; sadece miras yahut mülkiyet talebi mevzuyla ilgili gerçeği örttüğünü düşündüğümüz kurgusal rivayetleri ortaya koyup özünde barış ve uzlaşının olduğuna inandığımız gerçek bilgiyi ortaya koymaya yönelik olacaktır. Çalışmamızın daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağı inancıyla; öncelikle mirasa yahut hibeye konu olan mülklerin Hz. Peygamber dönemindeki tasarrufuna değineceğiz. Akabinde Hz. Fâtıma'ya hibe edildiğine dair rivayetleri paylaşıp bahsi geçen mülklerin Hz. Peygamber (s) sonrası tasarruflarını ele alacağız. Daha sonra çalışmanın ana konusu olan; Hz. Fâtıma'nın Hz. Ebû Bekir'den miras/hibe yahut mülkiyet iadesi

talebi ile ilgili Şîilerce itibar edilen rivayetleri verip bu husustaki rivayetlerin değerlendirmesini yapacağız.

1. Hz. Peygamber'in Tasarrufu Altındaki Mülklerin Peygamber Dönemi ve Sonrası Tasarrufları

Hz. Peygamber (s) Medine'ye vardığı zaman miras bırakabileceği kayda değer bir mal varlığı bulunmamaktaydı. Medine'de sahip olduğu ilk mal varlığı, Hz. Ebû Bekir'den borç alarak satın alıp mescid ve çevresinde Hücre-i saadetlerini inşa ettiği arsa olduğu zikredilmektedir (Belâzurî, Futûh, s, 5; Fayda, "Ebubekir", DİA, 1994, 10: 101-108). Yüce Allah (c.c.) zaman içerisinde çeşitli yollarla kulu ve elçisi Hz. Muhammed'i (s) rızıklandırarak Medine'de birçok mülkün sahibi yapmıştır. Bedir savaşında elde edilen ganimetler, Enfal sûresi ile Hz. Peygamber'in (s) tasarrufuna verilmiş, Hz. Peygamber bu mallardan kendisine pay almış sahabesine de dağıtmıştır. Daha sonra ganimet, humus, fey gibi adlarla anılan çeşitli mülkler vefatına kadar Hz. Peygamber'in (s) tasarrufuna verilmiştir.

1.1. Hz. Peygamber'in himayesinde bulunan mülkler ve tasarrufları

Bu mülkler; Yahudi âlim Muhayrik'in vasiyet ettiği yedi hurma bahçesi (Kettânî, 2:159-167), Nadiroğullarının sürgünü sonrası onlardan kalan fey¹ hükmündeki araziler (Belâzurî, Fütûhü'l-Büldân, 34; Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2967), Kurayzaoğullarının cezalandırılması sonucu kalan humus hükmündeki araziler (<http://tr.wikishia.net/view/Humus>) Hayber'in fethi sonrası anlaşmayla elde edilen arazilerin humusuna karşılık gelen Ketibe arazisi (İbn Kesîr, el-Bidâye, 4: 235) ve yine anlaşma yoluyla gelirlerinin yarısının doğrudan Allah Resûlünün emrine verildiği Fedek bahçeleridir (Belâzurî, Fütûhü'l-Büldân, 33, 34; Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2967; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2: 209-211; İbn Kesîr, el-Bidâye, 4/235; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 872; Cevherî, Sakife ve Fedek, 184).

Allah Resulü bu mülklerden; Muhayrik'in bahçelerini Müslümanların umumunun menfaatine vakfetmiş (Kettânî, 2:159-167), Nadiroğullarından kalan fey hükmündeki mülkleri ani ihtiyaçları için ayırmış ve aynı zamanda ailesinin yıllık nafakasını buradan tedarik ettikten sonra kalanını Allah yolunda çeşitli amaçlarla kullanmıştır (Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2965, 2967; İbn Hişâm, 3: 465, 480-483). Hayber'de düşen humusu ise üçe ayırıp birini ailesi için ikisini ise yine ihtiyaç sahibi Müslümanlar arasında paylaştırmıştır. (Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2967). Hz. Ali, humusun tasarrufunun Allah Resûlü'nün emriyle kendisinde olduğunu ve bu vazifeyi; Allah Resûlü, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer döneminde yürüttüğünü rivayet etmiştir (Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 55 (1760), 56 (1761); Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2983, 2984). Allah Resulü'nün emrine verilen Fedek gelirlerinin; Peygamber (s) ile onun akrabalarına, yetimlere, düşkünlere, Peygamber'in (s) zevcelerine ve Fedek ehli ile sulh için uğraşan kimselere -ki bunlardan biri de Muhayyise b. Mesûd'tur- (İbn Kesîr, el-Bidâye, 4: 236-244) ve genel olarak misafir ve yolculara (Belâzurî, Fütûhü'l-Büldân, 33, 34; Buhârî, Kitâbü'l-Megazî, 445; İbn Sad Tabakât, 2: 275), tahsis edildiğini ileri süren Sünnî anlayışa mukabil Şîiler, Fedek'in Allah Resulü tarafından Hz. Fâtıma'ya verildiğini ve Hz. Peygamber döneminde de Hz. Fâtıma'nın vekilleri aracılığıyla burada tasarrufta bulunduğunu ileri sürmektedirler (Allame Meclisî, Bihâru'l-Envâr, 17:378-379; İbn Ebi'l Hadid, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 16: 319; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 874; Küleynî, 1: 543; Turâbî, Ehl-i Beyt'in Dilinden Kur'an (2), 2: 125-126; Komisyon, 132). Bu sebeple Şîa anlayışı, Hz. Peygamber'in (s) mülkünün -ehli beyte miras kaldığı genel kanaatini taşımakla birlikte- tamamı üzerinde miras tartışması yapmayıp Fedek arazisi üzerinde yoğunlaşarak miras meselesini gündemde tutmuştur.

¹ Fey: Kur'an ayetlerinin Fey ile ilgili tasarruf tavsiyesi: Allah (c.c): "Allah'ın onların mallarından peygamberine verdiği ganimetler için, siz at ve deveye binip onları sürmüş değilsiniz..." (Haşr, 59/6) [142] buyurdu. Ayeti kerimelerde şöyle buyrulur: "Allah'ın fethedilen ülkeler halkının mallarından peygamberine verdiği ganimetler Allah, peygamber, yakınları, yetimler yoksullar ve yolda kalmışlar içindir... (Haşr, 59/7), "Allah'ın verdiği bu ganimet malları yurtlarından ve mallarından çıkarılan... fakirler içindir" (Haşr, 59/8), "Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve kalblerine imanı yerleştirmiş olanlar..." (Haşr, 59/9), "Ve onların arkasından gelenler..." (Haşr, 59/10)

1.2. Hz. Peygamber'in tasarrufu altındaki Fedek arazisini Hz. Fâtıma'ya verdiği ile ilgili rivayetler

Şîî anlayışa göre: Fedek arazisi Hz. Peygamber'in (s) sağlığından beri Hz. Fâtıma'nın elinde ve tasarrufu altındaydı. Ancak Ebû Bekir halife olunca onu Fâtıma'nın elinden almıştır. Fedek arazisi ile ilgili tartışmalar da bu nedenle çıkmıştır. Dolayısıyla Şîîler, Hz. Ebû Bekir ve diğer halifelerin mirasa konu olan mülklerle -Fedek dışında- ilgili tasarruflarının doğru olduğunu savunan Sünnî anlayışın kanaatini zımnen kabul etmektedirler. Yine Şîa anlayışının; meselenin miras meselesi olmayıp Fedek'in hilafeti Hz. Ali'ye döndürme yolunda bir siyasi sembol olduğunu ifade etmeleri de (Komisyon, 128-131) aslında Halifenin Fedek ile ilgili tasarruflarının doğru olduğu kabul ettiklerini göstermektedir. Bu değerlendirmeye birlikte konuyla ilgili Şîa'nın iddialarını inceleyemeye devam edeceğiz.

Fedek'in Hz. Fâtıma'ya verildiği ile ilgili olarak aşağıdaki delilleri ileri sürmüşlerdir. Ebû Saîd el-Hudrî'nin şöyle dediği belirtiliyor: "O hâlde sen, akrabalar olan kimseye, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver. Allah'ın rızasını isteyenler için bu, en iyisidir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir." İsrâ Sûresi 15/26. ayeti nazil olunca, Allah Resûlü (s) Fâtıma'yı çağırdı ve ona Fedek'i verdi" (İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 1-5: 874; Mâzenderî, Menâkıb-ı Âli Ebî Tâlib, 186-187). Allâme Meclisî'nin (h. 1111) kaydettiği rivayet ise şudur: "Resûlullah (s) Fedek bölgesini ele geçirdikten sonra Medine'ye girince, Fâtıma'nın (a.s.) yanına gitti ve şöyle dedi: "Ey Kızım! Allah babana Fedek'i ganimet olarak verdi, bu araziye ona özgü kıldı. Başka hiçbir Müslüman için değil, sadece ona bu arazi üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunma yetkisini verdi. Dolayısıyla bu arazi ile ilgili olarak dilediğimi yapabilirim. Annen Hatice'nin babanın üzerinde mehir borcu vardı. Bu mehir karşılığında Fedek'i sana veriyorum. Sana ve senden sonra da senin çocuklarına bağışlıyorum bu araziye." Peygamberimiz (s) bu sözleri söyledikten sonra bir deri parçasının getirilmesini, ardından da Ali b. Ebû Talib'in çağırılmasını istedi. Ali'ye dedi ki: "Yaz. Fedek Resûlullah'ın Fâtıma'ya bağışdır." Buna Ali b. Ebû Tâlib, Resûlullah'ın azatlısı ve Ümmü Eymen şahittir" (Allame Meclisî, Bihâru'l-Envâr, 17:378-379).

Allame Meclisî'nin kaydetmiş olduğu bir başka rivayet ise şudur: Resûlullah (s) Fedek halkı ile sulh anlaşması yaptı ve Fedek bahçeleri bizzat Resûlullah'ın kendisine ait oldu. Bunun üzerine Cebrâîl (as.) indi ve "Muhakkak ki Allah'u Teala yakınlarına hakkını vermeni emrediyor" dedi. Resûlullah (s) ey Cebrâîl! Yakınlar kim? Hak nedir? Dedi ki: Fâtıma'dır. Fedek bahçelerini Fâtıma'ya ver. Allah ve resulünün rızası ondadır. Bunun üzerine Allah Resulü Fâtıma'yı çağırdı ve onun için bir yazı yazdı. Fâtıma babasının vefatından sonra o yazıyı Ebû Bekir'e getirdi ve dedi ki: "Bu yazı Allah Resulünden benim ve çocuklarım içindir." (Allâme Meclisî, Bihâru'l-Envâr, 21: 23; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 1-5: 874-875). Mazenderî (h. 588) ise, Allah Resûlü'nün Fedek'i Hz. Fâtıma'ya annesi Hz. Hatice'nin mirası olarak verdiğini kaydetmiştir (Mâzenderî, Menâkıb-ı Âli Ebî Tâlib, 186-187).

Küleynî (h. 329) ise; Allah Resûlü'nün Fedek'i sulh yoluyla ele geçirmesinden sonra İsrâ sûresi 26. ayetin nazil olduğunu; bu ayette geçen "...yakın akrabasına hakkını ver" emri için Allah Resûlü'nün Cebrâîl'e (a.s.) müracaat ettiğini onun da Rabbine arzı sonucu Allah'ın Fedek'i Fatma'ya vermesi hususunda vahiy indirdiğini, Allah resulünün ise Fatma'yı çağırıp: Ey Fâtıma Allah sana Fedek'i vermeme emretti" buyurması üzerine Fâtıma'nın da: "Ey Allah'ın Resûlü Allah'tan ve senden kabul ettim" dediğini, Resûlullah'ın hayatında iken orayı vekilleri aracılığı ile işlettiğini, Ebû Bekir'in ise yönetimi döneminde Fâtıma'nın oradaki vekillerini bu araziden çıkardığını, Fâtıma'nın da orayı kendisine döndürmek için Ebû Bekir'e gittiğini kaydetmiştir (Küleynî, 1: 543; Turâbî, Ehl-i Beyt'in Dilinden Kur'an (2), 2: 125-126).

Bir başka delil olarak ileri sürülen rivayet ise, Hz. Ali'nin Basra valisi Osman b. Huneyf'e yazdığı mektupta; Fedek'in kendilerinin olduğundan bahsedip bazılarının kıskanıp öfkelenerek ellerinden aldıklarını ifade ettiği (İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 1-5: 874-875; Komisyon, 133) bilgisidir.

1.3. Fedek'in Hz. Peygamber sonrası tasarrufuna dair genel bilgiler ve kısaca değerlendirmesi

Cevherî (h. 323), halife Ebû Bekir'in Hz. Fâtıma'nın ve beni Haşim'den akrabalarının pay aldığı Fedek'i aldığını ve Allah yolunda savaş hazırlığı için kullandığını kaydetmiştir (Cevherî, 187). Cevherî bu ifadesinde; gasıp gibi gösterdiği halifenin bu mülk üzerinde haksız ve yanlış bir tasarrufta bulunmadığına işaret etmekle birlikte Fedek'in mülk olarak Hz. Fâtıma'ya ait olmadığını ancak buranın gelirinden istifade ettiğini açıklayarak kendi içinde çelişkiye düşmüştür. Zira Hz. Ebubekir'in aldığı bir mülk söz konusu değildir. İbn Meysûm (h.679) ise, Hz. Ebû Bekir'in Fedek'in Hz. Fatma'ya ait olduğunu kabul ettikten sonra onun izniyle Hz. Peygamber döneminde olduğu gibi Ehl-i beytin geçimlerini temin edip geriye kalan gelirleri Müslümanların menfaatine olmak üzere savaşta ve barışta kullanacağı vadiyle tasarrufunu üstlenmiştir (İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa 1-5: 875). Ayrıca Hz. Ebû Bekir'in Fedek'in gelirlerinden -Hz. Peygamber döneminde olduğu gibi- Ehl-i beyte yeteri derecede verdikten sonra geriye kalanı taksim ettiği gibi Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali de aynı şekilde tasarrufta bulunmuştur (İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 875-876) ifadesiyle İbn Meysûm kendi içerisinde çelişkiye düşmüştür. Zira Hz. Peygamber döneminde olduğu gibi "ehl-i beytin nafakasından sonra geri kalanın Müslümanların menfaatine kullanıldığını" ifade etmesiyle mülkün Hz. Fatma'ya ait olmadığını dolaylı olarak kabul etmiş ancak naklettiği bilgi de Hz. Fâtıma'ya ait olduğunun Halife tarafından onaylandığını kaydetmiştir. Hz. Osman'ın Fedek'i Mervân'a verdiği ile ilgili bilgi kaydı (Beyhakî, 1344-57, 6: 301; http://tr.wikishia.net/view/Osman_bin_Affan) olsa da ondan sonra hilafete geçen Hz. Ali'nin böyle bir mülkü geri döndürdüğüne dair bilgi geçmediği için sağlıklı bulmuyoruz. Zira Muâviye'nin Fedek'i Hz. Hasan'ın ölümünden sonra Mervân, oğlu Yezid ve Amr b. Osman'a pay ettiği gerek Sünnî gerek Şîî kaynakların ortak naklidir (İbn Ebi'l Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 15/16: 323-324; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa 1-5: 875-876). Pek tabii bu durum da göstermektedir ki; gerek Şîî gerek Sünnî kaynaklar raşîd halifelerin tasarruflarının -Hz. Hasan'ın ölümü sonrası Emevîler döneminde değişmiştir- Hz. Peygamber'in tasarrufuna uygun olduğunu ortada bir gasp yahut haksızlık söz konusu olmadığı hususunda hemfikirler. Şîî kaynaklardaki konuyla ilgili -kurgusal olduğunu düşündüğümüz- rivayetlerde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in haksızlık yaptığına dair geçen birçok bilgiye rağmen İbnü'l-Hadîd'in Ehl-i beyt ailesine isnad ettiği bir rivayette; Hz. Ebû Bekir ve Ömer'in Fedek hususunda Ehl-i beyt'e zerre kadar zulmetmediklerini kaydetmiş olması (İbn Ebi'l Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 16: 326) oldukça dikkat çekici olmakla birlikte hakkın tesliminin de itirafıdır. Dolayısıyla bu ifadeler ortada bir gasp yahut haksızlığın olmadığını, varmış gibi gösteren rivayetlerin -kendi kaynaklarında zikretmiş olsalar bile- uydurma olduğunun ispat sadedindedir.

Muâviye'nin halife olduktan sonra Fedek'i Mervân'a (İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 875-876), yahut Mervân'la birlikte oğlu Yezid ve Amr b. Osman'a ikta etmesi (İbn Ebi'l Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 15/16: 323-324; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa 1-5:875-876), Fedek'in tasarruf şeklini değiştirmiştir. Muâviye'nin bu tavrıyla Resûlullah'ın (s) Ehl-i beyt'ini kızdırmak gayesi taşıdığını ileri sürenler mevcuttur (Tarih-i Yakubî, 2: 223; Askerî, Ehl-i Sünnet ve Ehl-i Beyt Mektebi Öğretileri, 1: 387). Sünnî kaynaklarda da geçtiği üzere; Ehl-i beyt'e karşı hutbelerden hakareti meşru gösteren bir anlayışın Ehl-i beytin gelirinden istifade ettiği mülkü çekip alması olağan bir durum olsa gerektir. Bir süre sonra Fedek'in tamamının Mervân'ın eline geçtiği onun da oğulları Abdülaziz ve Abdülmelik'e bağışladığı ancak Ömer b. Abdülaziz'in hilafete geçtikten sonra orayı Hz. Fâtıma'nın çocuklarına döndürdüğü durumu gerek Sünnî gerek Şîî kaynakların rivayetleri arasında yer almaktadır. Emevi ve Abbâsî halifelerinin tutumlarına bağlı olarak birkaç kez el konulan ve tekrar Ehl-i beyte teslim edilen Fedek arazisinin tasarrufu, Fâtimîlerin bu yeri Fâtıma evladına döndürmesine kadar sürekli el değiştirmiştir. (İbn Ebi'l Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 15/16: 323-324; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa 1-5:875-876).

2. Miras Talebi İle İlgili Rivayetler

Hız. Peygamber'in (s) vefatı sonrası Hız. Ebû Bekir onun yerine İslam toplumunu idare etmek üzere halife seçilince; Sünnî ve Şîf kaynakların naklettikleri rivayetlere göre; Hız. Fâtıma miras talebi ve Fedek'in kendisine ait olduğu iddiasıyla onu döndürmek için Hız. Ebû Bekir'e başvurmıştır. Oysa miras ile ilgili ayetler;² Allah Resûlü'nün ve onun yerine geçen halife/imamın miras paylaşırma göreviyle ilgili bir hüküm içermediğı gibi belirlenen mirasçılardan da -asli Mirasçılar (Ashâbü'l-ferâiz) ve dolaylı mirasçılar olan "asabe" ve "zevî'l-erhâm- herhangi bir istisna yapmamaktadır. Dolayısıyla nasla tayin edilen halifenin/İmam'ın dini, siyasi, hukuki olarak miras paylaşırma gibi -nizaya bağılı başvuru talebine doğrudan yahut hâkim tayiniyle müdahalesi istisna- doğrudan sorumluluğı yoktur (Halifenin/İmamın görevleri için bk. Maverdî, el-Ahkâmüs'-Sultaniye, 51-54; Sübhanî, Akâid-i İmamiyye, 338, 339). Bu durumla birlikte biz, Şîa (İmâmiyye) kaynaklarında geçen rivayetlerin her birinin tamamını değıl de itibar edilen rivayetlerin konuyla alakalı kısımlarını değılendirmemize esas alacağız. Bütün bu rivayetleri aynı zamanda konu ile ilgili iddialar şeklinde aldığımızı da belirtmekte fayda görüyoruz.

2.1. Şîi ve Sünnî kaynaklarda geçen miras yahut mülkiyet döndürmeye yönelik nakledilen ortak rivayetlere genel bir bakış

Kaynaklarda geçen ortak rivayetlere göre; Hız. Fâtıma'nın Hız. Peygamberden kalan mirası istemek üzere bizzat kendisinin Halife Hız. Ebû Bekir'e gittiğı (Zehebi, İslam Tarihi, 5:33-40; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 322, Cevherî, Es-Sakîfetü ve Fedek, 187, 193-195), haber göndererek talep ettiğı (Buhârî, Kitâbü'l-Humus, 2; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 52-(1759); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1:204-205. Hadis No: 25; İbn Sa'd, Tabakât, 2: 274; Zehebî, İslâm Târihi, 5: 33-40; Cevherî, Es-Sakîfetü ve Fedek, 189, 191-192; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 324-325; Komisyon, 133-134), Hız. Ali'yle birlikte gittiğı (İbn Sa'd, Tabakât, 2: 274), Hız. Ali ve Hız. Abbas'la birlikte gittiğı (İbn Sa'd, Tabakât, 2: 274; Buhârî, Kitâbü'l-Megazî, 79; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1: 188 (9), 225 (58); İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 324-325), Hız. Abbas'la birlikte gittiğı (İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 324-325; Buhârî, Kitâbü'l-Megazî, 79; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1: 188 (9), 204-205 (25), 225 (58); Buhârî, Kitâbü'l-Humus, 2; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 52 (1759), 54; Ebû Dâvûd,

² "Birinize ölüm yaklaştığında, eğer geriye mal bırakıyorsa anasına, babasına ve akrabasına uygun bir vasiyette bulunması, sakınanlara bir borç olmak üzere yazıldı. "(el-Bakara 2/180); "Anne babanın ve yakınların bıraktıklarından erkeklere pay vardır; yine anne babanın ve akrabanın bıraktıklarından kadınlara da pay vardır; azından çoğundan, belli pay , (Vâris olmayan) yakınlar, yetimler ve yoksullar miras taksiminde hazır bulunurlarsa bundan, onları da rızıklandırın ve onlara güzel söz söyleyin." (Nisâ:7); "Allah size, çocuklarınız hakkında erkeğe, iki kadın payı kadar (vermenizi) emreder. İkidenden fazla kadın iseler bıraktığınızın üçte ikisi onlarındır. Eğer yalnız bir kadınsa yarısı onundur. Ölenin çocuğı varsa, ana-babasından her birinin mirastan altında bir hissesi vardır. Eğer çocuğı yok da ana-babası ona vâris olmuşlarsa anasının hakkı üçte birdir. Ölenin kardeşleri varsa anasının payı, vasiyetten ve borçtan sonra altında birdir. Babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin fayda bakımından size daha yakın olduğunu bilemezsiniz. Bunlar Allah tarafından konmuş paylardır; şüphesiz Allah ilim ve hikmet sahibidir" (Nisâ sûresi 4/11); "Yapacakları vasiyetten ve borçtan sonra, eşlerinin, çocukları yoksa, bıraktıklarının yarısı sizindir. Çocukları varsa bıraktıklarının dörtte biri sizindir. Çocuğunuz yoksa sizin de yapacağınız vasiyetten ve borçtan sonra, bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. Çocuğunuz varsa bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. Eğer bir erkek veya kadının, anası, babası ve çocukları bulunmadığı halde malı mirasçılara kalırsa ve bir erkek yahut bir kız kardeşi varsa, vasiyetten ve borçtan sonra her birinin payı altında birdir. Bundan fazla iseler üçte bire ortaklırlar. Kimse zarar görmesin; Allah'ın hükmü budur. Allah her şeyi bilendir, hilim sahibidir" (Nisâ sûresi 4/12); "Senden fetva isterler. De ki: "Allah, babası ve çocuğı olmayan kimsenin mirası hakkındaki hükmü şöyle açıklıyor: Eğer çocuğı olmayan bir kimse ölüre de onun bir kız kardeşi bulunursa, bıraktığınızın yarısı bunundur. Eğer (ölen) kız kardeşin çocuğı yoksa erkek kardeş de ona vâris olur. Kız kardeşler iki tane olursa, bıraktığınızın üçte ikisi onlarındır. Eğer erkekli kadınlı daha fazla kardeş varsa, erkeğın hakkı iki kadın payı kadardır. Yanılmayasınız diye Allah size açıklama yapıyor. Allah her şeyi bilmektedir. "Nisâ sûresi 4/176). "Peygamber müminlere kendilerinden daha yakındır, eşleri de onların anneleridir. Aralarında kan bağı bulunanlar Allah'ın kitabında (mirasçılık bakımından) birbirlerine, diğere müminlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar; dostlarınıza lutufta bulunmanız başkadır. Bu hüküm kitapta kayıt altına alınmıştır" Ahzâb 33/6).

Kitâbü'l-Harac, 2963, 2968,2969; İbn Sa'd, Tabakât, 2: 274), Müminlerin anneleri ve Hz. Abbas'la birlikte gittiği (İbn Kesîr, el-Bıdâye, 4: 236-244) ancak Halife Hz. Ebû Bekir'in: "Biz Peygamberler miras bırakmayız bizim bıraktıklarımız sadakadır ancak Muhammed'in ailesi bu maldan yerler" hadisini (İbn Sa'd, Tabakât, 2: 274; Buhârî, Kitâbü'l-Megazî, 79; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 52-(1759); Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2968, 2969; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1: 225 (58); İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 324; Cevherî, 188-189) veya bazı ilavelerle farklı varyantları olan hadisleri (İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 322, 324-325; Şa'rânî, Keşfu'l-Gumme, 2: 61; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 5: 875; Buhârî, Kitâbü'l-Megazi, 256; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 222-223 (55); İbn Sa'd, Tabakât, 2: 273; Tirmizî, Siyer, 44; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, VI, 494; İbn Kesîr, el-Bıdâye, 5: 477-481; Belâzûrî, Fütûhü'l-Büldân, 35; İbn Kesîr, el-Bıdâye, 5: 477-481; Hamevî, Mü'cemü'l-Büldân, 4: 239; Cevherî, 192; Komisyon, 133-134) gerekçe göstererek talepleri geri çevirdiği nakledilen rivayetlerdir. Hz. Fâtıma'nın miras yahut mülkiyetinin reddinden dolayı Hz. Ebû Bekir'e darıldığı (İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 322, 324-325; Cevherî, 189, 193; Buhârî, Kitâbü'l-Humus, 2, Buhârî, Kitâbü'l-Megazi, 256; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 52 (1759); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1: 204-205 (25); İbn Sa'd, Tabakât, 2: 274), Hz. Fâtıma'nın miras hususunda Hz. Ebû Bekir'le tartıştığı (İbn Sa'd, et-Tabakât, 2: 273-274; Belâzûrî, Fütûhü'l-Büldân, 35; Şa'rânî, Keşfu'l-Gumme, 2: 61; Tirmizî, Siyer, 44; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, VI, 494; İbn Kesîr, el-Bıdâye, 5: 477-481. Zehebî, İslâm Târihi, 5: 33-40; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belağa 16: 325; Hamevî, Mü'cemü'l-Büldân, 4: 239; Cevherî, 192-192; Komisyon, 133-134), Fedek'i miras olarak isteyip tartıştığı (İbn Sa'd, et-Tabakât, 2: 273; Belâzûrî, Fütûhü'l-Büldân, 35; İbn Kesîr, el-Bıdâye, 5: 477-481; Hamevî, Mü'cemü'l-Büldân, 4: 239; Cevherî 187-188; Şerhu Nehcu'l-Belağa, 16: 325-326), Hz. Ebû Bekir'in mirası/Fedek'i isteyen Hz. Fâtıma'ya (Buhârî, Kitâbü'l-Megazi, 256; Buhârî, Farzu'l-humus, 1; Müslim, Cihad ve Siyer Bahsi, 52-(1759); Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2969; Ebû Dâvûd, İmâre, 18, 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1: 222-223, hadis no: 55; İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Meni' ez-Zürhri, Kitabu Tabakâtı'l-Kübra, thk. Ali Muhammed Ömer (Kahire: Mektebetü'l-Hanci,1421/2001), 2: 273; Komisyon, 134) Hz. Peygamber'in bu hususta bir vaadinin olup olmadığını sorduğu ve Hz. Fâtıma'nın da "olmadığı" cevabı üzerine yukarıda zikri geçen hadislerle geri çevirdiği (Cevherî, 188, 193-195; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 322; Zehebî, İslâm Târihi, 5: 33-40) hususları da bu rivayetlerin bazılarının içeriğinde yer almaktadır. Ortak rivayetlerin bazılarında; Hz. Fâtıma, Allah Resûlü'nün Fedek'i kendisine hibe ettiğini iddia etmiş ve Fedek'in kendisine aidiyeti hususunda halife ile tartışmıştır (Belâzûrî, Fütûhü'l-Büldân, 35; Hamevî, Mü'cemü'l-Büldân, 4: 239; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa 1-5: 875; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 322, 326; Cevherî, 193). Bu kabil rivayetlerde Hz. Ebû Bekir'in yukarıda bahsi geçen hadisi gerekçe göstererek doğrudan talebi reddettiği gibi şahit belge isteyip yaptığı değerlendirme sonucu şahitleri yetersiz bulduğu için reddettiği de zikredilmektedir. (Belâzûrî, Fütûhü'l-Büldân, 35; Hamevî, Mü'cemü'l-Büldân, 4: 239; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa 16: 326). Müminlerin annelerinin Hz. Osman aracılığıyla miras talebinde bulunma istekleri ve Hz. Aişe'nin yukarıda zikri geçen hadisler naklederek onları vazgeçirmiş olduğu rivayetleri de miras talebi rivayetleri arasında geçmektedir (Ebû Dâvûd, Kitâbü'l-Harac, 2976,2977; İmam Mâlik, Muvatta', 4: 399; Zehebî, İslâm Târihi,5: 33-40; Belâzûrî, Fütûhü'l-Büldân 34; İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 326-328; Şa'rânî, Keşfu'l-Gumme, 2: 61).

2.2. Şîi anlayışının muteber kabul ettikleri miras/hibe talebini konu edinen rivayetler:

Şîa anlayışına göre; Hz. Fâtıma miras talebi/mülkiyet iddiası hususunda; halife Hz. Ebû Bekir'le zamanları net olmamakla birlikte doğrudan ve dolaylı olmak üzere üç aşamalı görüşme gerçekleştirmiştir.

1- İlk adımda, Hz. Fâtıma mirasını talep edecek ve bu hususta tartışacak kimseleri göndermiştir (bahsi geçen kişiler ve zaman zikredilmiyor). Muhtemelen -Sünnî kaynaklarda geçen temel rivayetler arasında olduğu için değerlendirmesini burada yapmayacağımız- şu rivayetler kastedilmektedir.

a) Hz. Aîşe'den şöyle rivayet edilir: "Hz. Fâtıma Hz. Ebû Bekir'e haber göndererek Resûlullah'ın (s) mirasından payına düşenleri istedi. Fâtıma o sırada Medine, Fedek ve Hayber humusundan Resûlullah'ın payına düşen kısımları istiyordu. Ebû Bekir şu karşılığı verdi: Resûlullah (s): 'Biz peygamberler miras bırakmayız, bizden geride kalan mal sadakadır... Âl-i Muhammed bu maldan sadece yiyebilir' buyurmuştur. Allah'a yemin ederim ki, ben Resûlullah'ın (s) sadakalarının durumunu hiçbir şekilde değiştirmeyeceğim. Resûlullah (s) zamanında nasıl idiye, bundan sonra da öyle olacaktır. Bunlar üzerinde Resûlullah'ın yaptığı tasarrufun aynısını yapacağım. Böylece Hz. Ebû Bekir Peygamber'in (s) mirasından Hz. Fâtıma'ya bir pay vermeyi kabul etmedi" (İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 324-325; Komisyon,134).

b) Rivayet edilir ki, Hz. Fâtıma Hz. Ebû Bekir'e şu haberi gönderir: "Sen Resûlullah'ın (s) vârisi misin, yoksa ailesi mi?" Hz. Ebû Bekir, "Elbette ailesi" diye cevap verir. Hz. Fâtıma şöyle der: "Öyleyse Resûlullah'ın (s) payına ne oldu?" Ebû Bekir şu karşılığı verir: "Ben Resûlullah'ın (s) şöyle dediğini duydum: 'Allah, Peygamber'ine bir tadımlık tattırmıştır...' Sonra Allah Peygamber'in ruhunu kabzetti. Onun mirasını da ondan sonra onun yerine geçen kimseye vermiş oldu. Ondan sonra göreve ben geldim. Ben de Fedek'i Müslümanlara geri veriyorum" (İbn Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 16: 324-325; Komisyon, 134).

2- İkinci adım olarak belli kişilerin hazır bulunduğu sınırlı bir toplantıda bizzat Hz. Fâtıma, Hz. Ebû Bekir'in karşısına çıkıp humus gelirleri ve diğer gelirlerin yanı sıra Fedek arazisine ait haklarını savunmuştur (özel toplantıya dâhil olanlar ve zaman belirtilmiyor). Muhtemelen bu aşama için zikri geçen rivayetler de şunlardır.

a) Rivayete göre; Hz. Ali Hz. Fâtıma'ya: "Git baban Resûlullah'tan sana kalan mirası iste" demiştir. Bunun üzerine Hz. Fatma Hz. Ebû Bekir'e gelerek şöyle demiştir: "Niçin, babam Resûlullah'ın (s) mirasını bana vermiyorsun? Neden benim vekilimi Fedek arazisinden çıkardın? Orayı Resûlullah'ın (s), Allah'ın emriyle bana verdiğini bilmiyor musun?" diye çıkışınca Hz. Ebû Bekir bu hususta şahit talep etmiş ve Hz. Fâtıma da Ümmü Eymen ve Hz. Ali'yi şahit getirmiştir. Onları dinleyen Hz. Ebû Bekir Fedek'in Hz. Fâtıma'ya ait olduğuna dair bir yazı yazmış ve ona vermiş ancak bunu gören Hz. Ömer yazıyı alıp yırtmıştır. Hz. Fâtıma ağlayarak dışarı çıkmıştır" (Komisyon, 133-135). Küleynî, aynı mahiyette olan bir rivayeti nakletmiştir. Bu rivayette farklı olarak; miras talebi ifade edilmemiş olup Hz. Peygamber (s) tarafından Hz. Fâtıma'ya bağışlanmış olan Fedek'i gasp ettiği iddia edilen halife Hz. Ebû Bekir'den talep ettiği ... Hz. Ömer'in ise o temlik yazısını parçaladığı zikredilmiştir (Küleynî, 1: 543).

b) Yukarıda benzeri zikredilen şu rivayete göre; Hz. Fâtıma Halife ile miras hususunda tartışıp ona: "Sen öldükten sonra mirasın kime kalır" diye sorduktan sonra; "çocuğum ve ailem" diye cevap veren Ebû Bekir'e "Peki biz niye Resûlullah'a mirasçı olamıyoruz" diye çıkışmıştır. Hz. Ebû Bekir de: "Resûlullah'ın (s): 'Peygambere mirasçı olunmaz.' dediğini işittim dedikten sonra ben Resûlullah'ın (s) geçimlerinden sorumlu olduğu kimselerin geçimlerini temin ediyorum ve Resûlullah'ın (s) nafakalarını verdiği kimselerin nafakasını veriyorum" diye cevap vermiştir (Şa'rânî, Keşfu'l-Gumme, 2: 61).

c) Avâne b. Hakem'den: Hz. Fâtıma Ebû Bekir'le konuşunca Ebû Bekir şöyle dedi: "Ey kadınların hayırlısı! Ey en hayırlı babanın kızı! Allaha yemin olsun ki Resûlullah'ın fikrine düşmanlık etmiş değilim. Allah seni de bizi de bağışlasın. Resûlullah'ın sözüne karşı söz söylemedim bir şey bildirmedi. Kaba söz söylemedim. Onu terk etmedim. Sonra Resûlullah'ın (s) kullandığı alet edavatı, zırhını ve ayakkabılarını Ali'ye verdim. Amma diğerlerine gelince Resûlullah'ın şöyle dediğini işittim: "Biz peygamberler topluluğu kimseye altın, gümüş, ev,

akar ve yer miras olarak bırakmayız. Fakat bizim mirasımız iman hikmet ve sünnettir" veya "ancak kitap, hikmet, ilim ve nübüvvet miras bırakırız" (İbn Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehcu'l-Belağa 16: 322; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 875).

3- Şîi kaynaklarına göre; Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in Fedek'i Hz. Fâtıma'nın elinden almayı kararlaştırmaları üzerine (İbn Tayfur, Belâğatü'n-Nisâ, 16-17; Cevherî, es-Sakîfe ve Fedek, 197-198; Komisyon, 136); Hz. Fâtıma, Hz. Peygamber'in vefatının onuncu gününde (İbn Tayfur, Belâğatü'n-Nisâ, 16-23; İbn Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 15/16: 320-322; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 874-876; Komisyon, 157) Fedek'le birlikte Hz. Peygamber'den kalan mirasını talebi için mescitte bulunan halife Hz. Ebû Bekir'in yanına gitmiştir. Sahâbenin de hazır bulunduğu mescitte -metnin tamamını dipnot kısmında verdiğimiz- meşhur Fedekiye hutbesini³ okumuştur. (İbn Tayfur, Belâğatü'n-Nisâ, 16-23; İbn

³ Hz. Fatıma'ya nispet edilen hutbenin tercüme metnidir: "Hamdolsun Allah'a verdiği nimetler için. Şükürler olsun O'na, ilham ettikleri için. İlk defa var edip sunduğu engin nimetler için övgüler olsun O'na; bahsettiği eksiksiz ve bol bağışları için, sunmuş olduğu tüm nimetleri için. Nimetleri sayılmaz, lütuflarının sonsuzluğunun şükrü eda edilemez ve ebedî oluşları kavranabilmelerini imkânsız kılar. Nimetlerini daha da artırmak için insanları şükretmeye çağırır, nimetlerini bollaştırarak kullarının kendisine hamd etmelerini istemiş ve (kıyamette) benzerlerine davet ederek ihsanını (salih kullara) iki kat artırmıştır." "Tanıklık ederim ki, tek ve ortaksız Allah'tan başka ilah yoktur. Bu bir sözdür ki, Allah, ihlâsı, sırf kendisine yönelik kulluğu bunun tevili (esası, özü) olarak ön görmüştür. Kalplere, ona bağlılığını yerleştirmiştir. Aklın kavrayabilmesi için tevhit düşüncesini aşikâr etmiştir. O Allah ki, gözlerin O'nu görmesi, dillerin O'nu vasfetmesi ve tasavvurların keyfiyetini algılaması imkânsızdır." "Varlıkları ilk defa var etti, öncesinde var olan bir şeyden değil. Benzeyen bir örneği karşısına almadan onları meydana getirdi. Onları kudretiyle oluşturdu. Dilemesiyle onları yeşertti. Bunların olmasına da ihtiyacı olduğu için değil. Onlara şekil vermede kendisine bir faydası olduğu için değil. Sadece hikmetini gerçekleştirmek (sağlamlığını bildirmek) için; ibadetine, itaatine dikkatleri çekmek için; kudretini göstermek için, mahlukatının kulluğunu sergilemek (ve onları kulluğa çağırarak) için, davetinin üstünlüğünü ortaya koymak için (onları var etti). Sonra kullarını intikamından uzaklaştırmak ve onları toplayıp cennetine sevk etmek için ödülü, kendisine yönelik itaatin karşılığı kıldı ve cezayı, kendisine karşı gelinmesinin karşılığı kıldı" "Tanıklık ederim ki, babam Muhammed O'nun elçisidir. Onu henüz mahlukatlar gayp âleminde gizliken, korku veren perdelerin gerisinde koruma altındayken ve yokluk sınırının eşiğinde bulunuyorken elçi olarak göndermeden önce seçti, kendi risaleti için ayırmadan önce isimlendirdi, göndermeden önce tercih etti; Çünkü Allah, işlerin varacakları sonu bilir. Zamanın içindiği hadiseler O'nun bilgisinin kuşatması altındadır. Olguların konumlarına dair malumat O'nun katındadır. Allah, onu emrini tamamlamak, hükmünü yürürlüğe koymaya verdiği karar ve takdir ettiği rahmetini etkin kılmak için gönderdi. Çünkü milletlerin çeşitli dinlere bölündüklerini, ateşlere tapındıklarını, putlara kulluk sunduklarını, bildikleri hâlde Allah'ı inkâr ettiklerini gördü." "Allah, babam Muhammed (s.a.a) aracılığıyla mahlukatın içinde bulunduğu karanlıkları aydınlattı, kalpleri kısılcına alan buhranları ortadan kaldırdı, gözlerin önündeki bulut perdelerini dağıttı. Böylece insanlara hidayeti gösterdi. Onları sapıklıktan kurtardı. Onları kör iken görür kıldı. Dosdoğru dine ilettiler onları. Onları doğru yola çağırdı." "Sonra Allah, şefkatinin ve kendisine özgü kılmanın, seçiminin bir göstergesi olarak onun ruhunu kabz etti. Onu tercih ettiğini, yanına almayı arzuladığını gösterdi. Muhammed (s.a.a), şu dünyanın sıkıntılarından rahat etmiştir; seçkin melekler tarafından kuşatılmış, gafur / bağışlayıcı olan Rabbin hoşnutluğu onu sarmış ve muktedir sultan ulu Allah'ın civarına yerleşmiştir. Allah'ın peygamberi, vahyinin emini, mahlukatın içinde en hayırlısı ve en seçkini babam Muhammed'e salât olsun. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi onun üzerine olsun." Sonra orada bulunan dinleyicilere döndü ve şöyle dedi: "Siz, ey Allah'ın kulları! O'nun emrinin ve yaşayışının muhatabısınız. Dininin ve vahyinin taşıyıcıları sizsiniz. Allah'ın kendi nefislerine emin kıldığı kimselersiniz. Allah'ın dinini diğer milletlere tebliğ etmekle yükümlüsünüz. O'ndan gelen hakkın lideri (Kur'ân) sizin içinizdedir çünkü. O, Allah'ın size sunduğu bir ahittir ve size halef olarak bıraktığı bir emanettir. O, Allah'ın konuşan kitabı, doğru söyleyen Kur'ân'ı, ışıldayan nuru ve parlak ışıdır. Kanıtları apaçık ortadadır. Sırları açıktır. Açık yönleri de göz kamaştırıcıdır. Ona uyanlara gıpta olunur. Ona tâbi olmak, insanı Allah'ın hoşnutluğuna götürür. Onu dinlemek, kurtuluşa vesile olur. Onun aracılığıyla Allah'ın aydınlık kanıtlarına, ayrıntılı olarak açıklanmış azimet gerektiren hükümlerine, yasaklanmış haramlarına, parlak açıklamalarına, yeterli kanıtlarına, teşvik edilen faziletlerine, bağışlanmış ruhsatlarına, yazılmış şeriatlarına ulaşılır." "Allah sizin için imanı, şirkten arınmak; namazı büyük günahlardan temizlenmek; zekâtı, nefsi temizlemek ve rızkı genişletmek; orucu, ihlâsı kalıcılaştırmak; hacı, dini ayakta tutmak ve adaleti, kalpleri uzlaştırmak aracı kıldı. Bize (Ehl-i Beyt'e) itaati, din için bir düzen (halkın düzene girmesi için) farz kıldı; imametimizi tefrikadan korumak için koydu. Cihadı, İslâm'ın onur ve üstünlük göstergesi; sabrı, ilâhî ödüle kavuşmaya yardımcı; marufu emretmeyi, kötülükten sakındırmayı, halkın genelini maslahatı icabı farz kıldı. Anne ve babaya iyiliği, ilâhî gazaba uğramaktan korunmanın yolu; akrabalık bağlarını gözetmeyi, ömrün uzamasına ve sayının artmasına vesile kıldı. Kısası, kanların dökülmesini önlemek; adakları yerine getirmeyi, bağışlanmak; ölçü ve tartıyı eksiksiz yapmayı, haksızlığı ortadan kaldırmak için farz kıldı. İçki içmeyi yasaklamayı, pislikten arınma aracı kılması; (zina vb.) iftira atmaktan uzak durmayı, lânete uğramaktan korunmak için; hırsızlığı terk etmeyi iffetliliğin ve toplumda emniyeti hâkim kılmanın bir gereği olarak farz kıldı. Allah, rablığın sırf kendisine özgü kılınmasının bir göstergesi

olarak da şirk koşmayı haram kılmıştır." "O hâlde Allah'tan gereği gibi korkup sakının. Ancak Müslüman olarak ölün." (Âl-i İmrân, 102). "Emrettiklerine ve yasakladıklarına uymak suretiyle Allah'a itaat edin. Çünkü ancak alim kulları Allah'tan korkar." (Fâtır, 28). Ardından sözlerini şöyle sürdürdü: "Biliniz ki, ben Fatıma'yım ve babam da Muhammed'dir. Dönüp dönüp tekrar söylüyorum. Söylediklerimde yanlış bir şey yoktur. Yaptıklarımı, haksızlık olarak yapmıyorum. 'Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O; size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.' (Tevbe, 128). Eğer onun soyunu araştırıp tanırırsanız, kadınlarınızın değil, benim babam olduğunu; sizin erkeklerinizin değil, benim amcamın oğlunun (Ali'nin) kardeşi olduğunu görürsünüz. Gerçekten onun soyundan olmak, onunla aynı nesepten olmak çok güzeldir. O, risaleti açıklayarak tebliğ etmiş, insanları uyarmıştır. Müşriklerin yolundan, hayat tarzlarından ise yüz çevirmiştir. Müşriklerin belini kırmış, nefes borularını kesmiştir. Hikmetle ve güzel öğütlerle insanları Rabbinin yoluna davet etmiştir. Putları parçalamış, şirkin elebaşlarını yerle bir etmiştir. Nihayet birlikleri dağılmış olarak gerisin geri kaçtılar. Derken gece sabahından ayrıldı, hak en yalın şekliyle ortaya çıktı. Dinin lideri konuşunca, şeytanın şakşakçıların dili tutuldu. Münafıklığın hasis temsilcisi helâk ile burun buruna geldi (nifakın tacı yere düştü). Küfrün ve hak karşıtlığının düğümleri çözüldü. Karınları (oruçtan) aç, yüzleri ak toplulukla birlikte ihlâs kelimesini söylemeye başladınız. Bundan önce siz bir ateş çukurunun tam kenarında duruyordunuz. Kolayca içilen bir yudumluk su kadar önemsiz ve aç insanın bir kerede yutacağı az bir lokma gibi değersizsiniz. Çabuk parlayıp hemen sönmeyen saman alevi gibi dayanıksızdınız. Başka toplumların ayakları altında eziliyordunuz. Develerin kirl ettikleri pis su birikintilerini içiyor, tabaklanmamış bir deri parçasıydı yemeğiniz. İtilip kakılan, aşağılanan pespayelerdiniz. Çevrenizdeki toplumların sizi kapıp götürmelerinden korkuyordunuz. Bütün bunlardan ve de nice güçlü erlerin belâsına uğradığınız, Arap kurtlarına lokma olduktan ve Ehl-i Kitap'ın azgınlara tutsak düştükten sonra Allah sizi Muhammed'le (s.a.a) kurtardı. Onlar her ne zaman savaş ateşini yakmak istedilerse, Allah onu söndürdü. Ne zaman şeytan boynuzunu gösterdiyse ya da ne zaman müşriklerden bir grup ağzını açmak istediye, kardeşini (Ali'yi) tam ortasına attı. O da onların başlarını ezmedikçe, yaktıkları fitne ateşini kılıcıyla söndürmedikçe onlardan vazgeçmezdi. O, Allah'ın zatı için var gücünü harcar, Allah'ın emri hususunda hiçbir çabadan geri durmazdı. Resulullah'a (s.a.a) yakını, Allah'ın velilerinin önderidir. Kollarını sıvamış, insanlara öğüt veriyordu. Çok çalışıyor, büyük emekler sarf ediyordu. Allah için bir iş yaptığında kınayanların kınamasından korkmazdı. Siz ise refâh içinde konforlu hayatınızı sürdürüyordunuz; rahatınız yerinde, bir eliniz yağda, bir eliniz balda olmak üzere can güvenliğine sahip olmanın keyfini çıkarıyordunuz. Bu arada başımıza bir felâket gelmesini dört gözle bekliyorsunuz, bizim kara haberimizin bir an önce gelmesi için sabırsızlanıyordunuz. Savaş olunca geri durur, çatışmadan kaçardınız." "Allah, Peygamber'inin (s.a.a) nebiler yurduna ve seçkinler diyarına intikalini uygun görünce, içinizdeki nifak düşmanlığı açığa çıktı, din kisvesi eskidi. O güne kadar susan hainler konuşmaya başladı, adı sanı bilinmeyen kimseler öne geçmeye, batıl ehlinin soylu develeri (önderleri) böğürmeye başladılar. Bunlar sizin meydanlarınızda itibar görür oldular. Şeytan bir kez daha başını deliğinden çıkardı, sizlere fısıldadı. Gördü ki, onun çağırısına icabet etmeye dünden razısınız, ona kanmayı içinizden geçiriyorsunuz. Derken sizi kıskırttı. Baktı ki, çabuk tahrik oluyorsunuz. Sizi öfkeliyordu; hemen küplere bindiğinizi gördü. Böylece size ait olmayan bir devreye damganızı vurdu. Kendinize ait olmayan kaynağın başına kondunuz. Bütün bunlar çok kısa bir sürede oldu; henüz yaramız tazeydi ve kabuk bağlamamıştı. Daha Peygamber'in na'şını kabre koymamıştık. 'Fitne çıkmasından korkuyoruz.' diyerek bu işleri kaşla göz arasında kotardınız. Haberiniz olsun! Tam fitnenin ortasına düşmüşlerdir. Gerçekten cehennem kâfirleri kuşatmıştır." (Tevbe, 49). "Heyhat! Ne oldu size? Allah'ın kitabı elinizde olduğu hâlde nereye yöneliyorsunuz? Halbuki Allah'ın kitabının konuları açık, hükümleri parlak, bilgileri göz kamaştırıcı, yasakları göz önünde ve emirleri apaçık ortadadır. Ama siz onu arkanıza atmışsınız. Yoksa ondan yüz mü çevirmek istiyorsunuz? Yoksa ondan başkasıyla mı hükmediyorsunuz? Zalimler için bu ne fena bir değişimdir! (Kehf, 50). Kim, İslâm'dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır" (Âl-i İmrân, 85). "Sonra fitnenin oluşturduğu panik biraz yatışınca ve kontroledilebilir hâle gelinceye kadar kısa bir süre beklediniz. Hemen ardından fitne ateşini harlandınız, alevlendirdiniz. Yoldan çıkaran şeytanın telkinlerine icabet etmeye başladınız. Şeytanın, dinin göz kamaştırıcı nurunu söndürme, seçilmiş Peygamber'in (s.a.a) sünnetini işlevsiz hâle getirme amacına yönelik vesveselerine kapıldınız. Köpük içiyorsunuz diyorsunuz ama, sütü de içip bitirdiniz. Peygamber'in (s.a.a) Ehl-i Beyt'ine ve çocuklarına zarar vermek için türlü dolaplar çeviriyorsunuz, gizli saklı plânlar kuruyorsunuz. Yüreğe saplanan bıçak gibi, ok gibi acı veren eziyetlerinize sabrediyoruz ve siz şimdi benim, babamdan miras alma hakkımın olmadığını diyorsunuz. Yoksa siz, cahiliye hükmünü mü istiyorsunuz? Kesin olarak inanan bir kavim için Allah'tan daha güzel hüküm veren kim olabilir?! Hâlâ bilmiyor musunuz? Evet, size gün gibi aşikârdır ki, ben onun kızıyım. Ey Müslümanlar! Bana kalan miras zorla elimden mi alınacak?!" "Ey Ebu Kuhafe'nin oğlu! Allah'ın kitabında, sen babanın mirasını alabilirsin, fakat ben alamam diye mi yazıyor? Öyleyse iğrenç bir şey yapıyorsun. Yoksa bilinçli olarak mı Allah'ın kitabını terk ettiniz, onu arkanıza attınız? Çünkü Allah'ın kitabında, 'Ve Süleyman Davud'a mirasçı oldu.' (Neml, 16) deniliyor. Zekeriyya Peygamber'in (a.s) oğlu Yahya'dan söz edilirken de şöyle deniyor: 'Bana bir veli lütfet ki, bana ve Yakub'un soyuna mirasçı olsun.' (Meryem, 60). Ve yine şöyle buyurmuştur: 'Allah'ın kitabında akrabaların bazıları, bazılarına (miras hususunda) daha evlâdır.' (Enfâl, 75) Yine buyurmuştur ki: 'Allah size, çocuklarınız hakkında, erkeğe, kadının payının iki misli (miras vermenizi) emreder.' (Nisâ, 11). Yine buyurmuştur ki: Eğer bir hayır (mal) bırakıyorsa, baba ve annesine ve yakınlarına verilmesi için adalet ve iyilik üzere vasiyet etmek takva sahipleri için bir borç olarak yazılmıştır" (Bakara, 180). "Ama siz, benim bir payımın olmadığını, babamın mirasını alamayacağımı, onunla benim aramızda bir akrabalık olmadığını iddia ediyorsunuz. Yoksa Allah özel olarak size bir ayet indirdi de babamın, miras ayetinin hükmünün dışında tutulmasını mı emretti? Yoksa, her biri başka bir dine mensup iki kişi birbirlerine mirasçı olamazlar mı demek istiyorsunuz? Acaba ben ve babam aynı dinin mensupları değil

miyiz? Siz Kur'an'ın özel nitelikli hükümlerini ve genel nitelikli hükümlerini babamdan ve amcamın oğlundan (Ali'den) daha mı iyi bileceksiniz?" "Fedek'i hazır süslenmiş olarak al. Ama haşredildiğin gün karşına çıkacağını bil. Allah ne iyi hakemdir! Ve Muhammed (s.a.a) ne iyi önderdir! Kıyamette buluşuruz. Kıyamet kopunca batıl ehli olanlar büyük bir hüsrana uğrayacaklardır. O zaman pişmanlık da size bir fayda sağlamayacaktır. Her haberin gerçekleştiği bir zaman vardır. Rezil eden azabın kime geldiğini göreceksiniz. Kimin kalıcı azaba mahkûm olduğunu da" (Hûd, 39).

Sonra Ensar tarafına baktı ve şöyle dedi: "Ey yiğitler topluluğu! Ve ey dinin yardımcıları ve İslâm'ın koruyucuları! Bana yapılanlara karşı içinde bulunduğunuz bu gaflet nedir? Uğradığım zulme karşı bu uyuşukluk da neyin nesi? Babam Resulullah (s.a.a) şöyle demiyor muydu? 'Kişinin saygınlığı çocuklarında devam eder.' Ne çabuk bozuldunuz? Bu aceleniz ne? Şu anda maruz kaldığım eziyetleri savma gücünüz var oysa. İstedığımı ve istemeye devam ettiğimi geri alacak kudrete sahipsiniz. Yoksa 'Muhammed öldü' mü diyorsunuz? Evet onun ölümü boşluğu doldurulmayacak, çatlağı kapatılmayacak, gediği doldurulmayacak denli büyük bir felâkettir. Onun kaybindan dolayı yeryüzü karanlığa gömüldü. Güneşin, ayın yüzü tutuldu. Onun ölümüyle meydana gelen felâket yüzünden yıldızlar söndüler. Ümitler suya düştü, dağlar ürperdi; dokunulmazlıklar, mahremiyetler çığnenir oldu. Onun ölümüyle birlikte hürmetlere riayet eden kalmadı. Bu, Allah'a and olsun, büyük bir felâkettir. Korkunç bir musibettir. Onun gibi bir felâket görülüşü değildir, şu dünyada onun gibi bir musibet bir daha yaşanmayacaktır. Sizin evlerinizde okunan Allah'ın kitabı bunu duyurmuştu. Bundan önce Allah tarafından gönderilen nebi ve resullerin başlarına neler geldiğini ve bu, değişmez bir hüküm ve kesin kazadan ibaret idi: Muhammed bir elçidir. Şimdi o ölüyor veya öldürülürse, topuklarınız üzere gerisin geri mi döneceksiniz? Kim topukları üzere dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenlerin ödülünü verecektir" (Âl-i İmrân, 144). Ah Kızıoğulları (Evs ve Hazreç kabileleri) Ah! Babamın mirası talan mı edilecek? Hem de ben sizin gözlerinizin önünde duruyorken, sesimi duyabiliyor iken? Meclislerde, toplantılarda davet edildiğiniz hâlde öylece susup bakacaksınız? Şaşkınlık, elinizi-kolonuzu bağlayacak mı? Gerekli sayınız ve donanımınız olduğu hâlde? Gücünüz ve araçlarınız, silâhlarınız ve kalkanlarınız olmasına rağmen size ulaşan çağrıya karşılık vermeyecek misiniz? İmdat çağrısını duyduğunuz hâlde yardıma koşmuyorsunuz. Hâlbuki sizler yiğit ve savaşçı insanlar olarak bilirsiniz, hayırla ve iyilikle anılırsınız. Sizler ki, biz Ehl-i Beyt için seçilmiş seçkinlersiniz, beğenilmiş hayırlı kimselersiniz. Araplarla savaşmış, zorluklara ve ağır koşullara katlandınız. Milletlerle vuruştunuz, nice yiğitlerle savaşmışsınız. Sizler sürekli bizimleydiniz, bizimle birlikte hareket ederdiniz. Biz emreder, sizler emrimizi hep yerine getirirdiniz. Derken İslâm değirmi bizi eksenimizde dönmeye, günlerin bereketi, nimet ve rızık akmaya başladı. Şirkin soluğu kesildi, iftiranın coşkusu dindi ve küfrün ateşi söndü. Kargaşa çağrısı sustu. Dinin düzeni egemen oldu. Şu hâlde, gerçek açıklandıktan sonra neden bir kenara çekildiniz? Her şey açıklandıktan sonra neden gizlediniz? Karar verdikten sonra sözünüzden döndünüz? İmandan sonra şirke düştünüz?" "Verdikleri sözü bozan, Peygamber'i yurdundan çıkarmaya kalkışan ve ilkönce size karşı savaşa başlamış olan bir kavme yazıklar olsun! Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer gerçekten müminler iseniz, bilin ki, Allah, kendisinden korkmanıza daha lâyıktır." (Tevbe, 13). "Dikkat edin! Ben, sizin rahat ve konforlu hayata dört elle sarıldığınızı (bu rahatınızı bozmamak adına ses çıkarmadığınızı) görüyorum. Hilâfete daha lâayık olanı, ondan uzaklaştırdınız. Rahatınız ve keyfinizle baş başa kaldınız. Darlıktan kaçıp genişliğe sığındınız. Böylece daha önce içinize aldığınız şeyleri attınız. Oysa siz bu şeyleri kolaylıkla sindirmiştiniz. Siz ve yeryüzünde bulunan herkes inkâr etse de Allah ganidir ve övgüye lâyıktır" (İbrâhîm, 8). Haberiniz olsun! Ben, yüreğinizi kaplayan sevinci, kalplerinizi kaplayan hainliği bilerek bu sözleri söyledim. Ama bu sözler; keder ve hüznün kapladığı nefsin galeyanı, öfkenin dışa vurması, canın iyice zayıflaması, göğsün içindekileri artık saklayamaması kabilinden sözlerdir. Önünüze somut kanıtlar koyma amacına yöneliktirler. Varın siz onu (hilâfeti) sırtlanın; hep sırtınızda bir yara gibi kalacaktır. Zayıf karakterinizin bir göstergesi ve utanç lekeniz olacaktır. Cebbar olan Allah'ın gazabının ve ebedî rezilliğin damgası olarak alınızda kalacaktır. Allah'ın tutuşturulmuş ve kalplere sirayet eden ateşine sürükleyecektir sizi. (Bilin ki,) yaptıklarınız Allah'ın gözünün önündedir. 'Zalimler yakında hangi inkılapla devrileceklerini bileceklerdir.' (Şuârâ, 227). Ben, sizi önünüzdeki bir azaba karşı uyaran uyarıcının kızıyım. Öyleyse yapın yapacağınızı, biz de yapacağız. Bekleyin bakalım, biz de beklemekteyiz."

Bu konuşmadan sonra Ebubekir dedi ki: "Ey Resulullah'ın kızı! Hiç şüphesiz senin baban müminlere karşı yumuşak, cömert, şefkatli ve merhametli idi. Kâfirlere karşı elem veren bir azap ve büyük bir ceza gibiydi. Eğer babanın soyunu araştırarak olursak, elbette başka kadınların değil, senin onun kızı olduğunu; başka dostların değil, senin eşinin onun kardeşi olduğunu göreceğiz. O, senin eşini bütün dostlarına tercih etmiş, her büyük olayda ona yardımcı olmuştu. Sizi ancak bahtiyar kimse sever ve size ancak bedbaht, mutsuz ve haktan uzak kimseler buğz eder. Çünkü siz Resulullah'ın (s) soyusunuz. Soylu seçkinlersiniz. Bize hayır üzere yol gösterdiniz. Bizi cennete giden yollara ilettiniz." "Ve sen ey bütün kadınların en hayırlısı! Ey peygamberlerin en üstününün kızı! Hiç şüphesiz söylediğin sözler doğrudur. Aklının genişliği bakımından herkesten öndesin. Senin hakkından vazgeçilmez ve doğruluğunun önüne set çekilmez. Allah'a yemin ederim ki, Resulullah'ın (s.a.a) görüşüne düşmanlık etmedim ve sadece onun izniyle hareket ettim. Bir lider halkına yalan söylemez. Ben şahitlik ediyorum -şahit olarak Allah yeter- ki Resulullah'ın (s.a.a) şöyle dediğini duydum: 'Biz peygamberler topluluğu, altın, gümüş, ev ve gelir getiren mülk miras bırakmayız. Sadece kitap, hikmet, ilim ve nübüvveti miras bırakırız. Bizden geriye kalan kazanç üzerinde, yöneticinin kendi hükmüne göre tasarrufta bulunması gerekir.' Senin almaya çalıştığın atlar ve silâhlarla Müslümanlar kâfirlere karşı savaşacak, yoldan çıkan günahkârları cezalandıracaklardır. Bu hususta Müslümanlar arasında görüş birliği vardır ve ben tek başıma bu kararı almadım. Ben görüşünü zorla dayatan biri değilim. İşte benim durumum ve malım ortadadır. Hepsi senindir ve önüne serilmiştir. Hiçbir şey senden esirgenmeyecektir. Senden saklanmayacaktır. Sen ki, babanın ümmetinin önderisin, seyyidesisin. Çocuklarının şecere-i tayyibesisin (temiz ağacısın). Senin faziletini

Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 15/16: 320-322; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 874-876; Komisyon, 157). Murtaza Turabî, bu hutbenin konusunun hakkı olan Fedek'i savunmak olduğu halde İslam dininin öğretilerinin genel hatlarıyla işaret edilerek Kur'an-ı Kerim'in tanıtıldığına dikkat çekmiştir (Turâbî, Ehl-i Beyt'in Dilinden Kur'an (1), 45).

4- **H. Fâtıma'nın adına H. Ali'nin miras hususunda halife H. Ebû Bekir'le tartıştığıyla ilgili rivayet**

Rivayet edilir ki: "İmam Ali (a.s) mescitte bulunan Ebû Bekir'in yanına geldi ve dedi ki: "Ey Ebû Bekir! Niçin Fâtıma'ya Resûlullah'tan (s) kalan mirasını vermiyorsun? Fâtıma, Resûlullah (s) yaşarken bu araziye sahip olmuştu." Ebû Bekir ona şu karşılığı verdi: "Burası Müslümanlara kalan bir ganimettir. Resûlullah'ın (s.a.a) burayı kendisine verdiği dair şahit getirmesi gerekir. Aksi takdirde buranın üzerinde bir hak iddia edemez." Bunun üzerine Emirü'l-Müminin Ali (a.s) şöyle dedi: "Ey Ebû Bekir! Sen, bizim hakkımızda, Müslümanlar için verdiği hükümden farklı bir hüküm mü veriyorsun?" "Hayır." dedi. H. Ali şöyle dedi: "Müslümanların elinde sahip oldukları bir şey varsa, ben gelip bu şey üzerinde hak iddia etsem, kimden belge istersin?" "Senden isterim." dedi. Bunun üzerine H. Ali şu karşılığı verdi:

reddetmeyiz. Senin aslın ve soyun inkâr edilemez. Benim sahip olduğum kişisel malım ile ilgili ne karar verersen, derhal uygulanacaktır. Sence ben bu hususta babana muhalefet etmiş olabilir miyim?" Bunun üzerine Fatıma (a.s) şöyle dedi: "Suphanallah! Babam Allah'ın kitabına karşı çıkmaz ve onun hükümlerine muhalefet etmezdi. Bilâkis Kur'an'ın izinden giderdi, surelerini takip ederdi. Yoksa siz, ona yalan isnat ederek hainlikte mi birleşiyorsunuz! Onun vefatından sonraki bu tavrınız, hayattayken başına açılan gailelere benziyor gibi. İşte Allah'ın kitabı adil bir hakemdir. Söyledikleri kesin çözüme bağlayıcı hükmüdür. Diyor ki: 'Bana ve Yakub soyuna mirasçı olacak...' (Meryem, 61). Yine diyor ki: 'Süleyman Davud'a mirasçı oldu.' (Neml, 16). Yüce Allah, adaletli taksimatı öngören açıklamaları yapmış, feraiz ve mirasa ilişkin hükmünü yasalastırmıştır. Bu mirasta erkeklerin ve kadınların pay almasını mubah kılmıştır. Batıl ehlinin bütün gerekçelerini ortadan kaldırmış, geçmişlerin tüm zan ve kuşklarını gidermiştir. Hayır, nefisleriniz size kötü bir şey telkin etmiş bulunuyor. Bana düşen güzel bir sabırdır. Sizin yakıştırmalarınıza karşı Allah'tan yardım istenir" (Yûsuf, 18). Ebubekir dedi ki: "Allah ve Resulü doğru söylemiştir. Resulullah'ın (s.a.a) kızı da doğru söylemektedir. Sen, hikmet madenisin, hidayet ve rahmetin kaynağı, dinin temeli, kanıtların pınarısın. Senin doğruluğunu uzak görmem ve konuşmanı da nahoş karşılamam. Şu Müslümanlar benimle sizin aramızda şahit olsunlar. Yüklendiğim görevi onlar bana yüklediler. Aldığım kararı onların ittifakıyla aldım. Bu kararı alırken büyüklemedim, zorba bir tutum takınmadım. Kimseyi etkilemeye çalışmadım. Onlar buna şahittirler." Bunun ardından Fatıma (a.s) halka döndü ve şöyle dedi: "Batıl söylemlere hemencecik aldanan, çirkin ve zararlı fiillere derhal göz yuman Müslümanlar topluluğu! Kur'an'ı hiç düşünmez misiniz? Yoksa kalplerin üzerine kilitler mi vurulmuş? Hayır, hayır! Kalpleriniz kirlenmiştir. Ne de kötüdür amelleriniz! Kulaklarınız ve gözleriniz iptal edilmiş âdeti. Yaptığınız tevîl ne kötü! Ne biçim görüş belirtmişsiniz? Bu nasıl istişaredir? Hakkı gasp ediyorsunuz ne kötü! Allah'a yemin ederim ki, bunun ne denli ağır bir yük, ne denli taşınmaz bir vebal olduğunu göreceksiniz. Önünüzdeki perde kaldırılıp zorlukların gerisindeki hakikat ortaya çıktığı gün... Rabbiniz katında sizin için tahmin edemediğiniz şeylerle karşılaştığınız gün... O zaman batıl ehli olanlar büyük bir hüsrana uğrayacaklardır". (Mü'min, 78). Sonra H. Peygamber'in (s) kabrine yöneldi ve şunları söyledi: "Senden sonra ne haberler var, ne musibetler! Ağır gelmezdi; bunlara tanık olsaydın eğer/ Biz seni yitirdik, yağmuru yitiren yer gibi/ Kavmin bozuldu, sen gittin gideli/Her ailenin bir yakınlığı, bir menzili, değeri var/Allah katında, en aşağıdan en yakına kadar/İçlerindeki kini bize göstermeye başladı nice adamlar/Sen gittiğin ve seni bağrına bastığı için topraklar./Surat asmaya başladı, bizi küçümser oldu çok kişi bizi görünce/Tüm yeryüzü gasp edilmiş oldu sen gidince/Sen dolunaydın, aydınlatan nurdun bizce/İzzet sahibi Allah katından sana inderdi kitaplar/Bize eşlik ederdi Cebrail ayetlerle/Sen gittin hayır gizlendi perdelerle/Ah! Ne olurdu, senden önce buluşsaydık ölümle/Sen gittin, senden gelmez oldu kitaplar.

Ebubekir minbere çıktı ve şöyle dedi: "Ey insanlar! Şu her dedikoduya inanmak da nedir? Bu gibi arzular Resulullah (s.a.a) döneminde var mıydı? Bir şey duyan varsa söylesin. Bir şeye tanık olan varsa konuşsun. [Ama şıracının şahidi bozacı gibi bir durum var ortada.] O, şahidi kuyruğu olan bir tilkiye benzemez. O ki, her fitneyi beslemekte ve şöyle demektedir: 'Yaşlandıktan sonra bir daha onu (fitneyi) gençleştirin!' Zayıflardan yardım istiyorlar. Kadınların arkasına sığınıyorlar. Tıpkı Ümmü Tihal gibi, onun için ailesinin en sevimlisi azgınlıktır. Haberiniz olsun! Eğer ben istersem konuşurum. Eğer konuşursam, açık seçik söylerim. Ama, bana karşılanmadığı sürece de susarım." Sonra Ensara döndü ve şöyle dedi: "Ey Ensar topluluğu! Sizden bazı beyinsizlerin sözlerini duydum. Herkesten daha çok siz Resulullah (s.a.a) dönemindeki gibi davranmaya lâıksınız. Çünkü Resulullah (s.a.a) size geldi ve siz de onu barındırdınız, ona yardım ettiniz. Haberiniz olsun! Ben, içimizde bunu hak etmeyenlere elimi ve dilimi uzatacak değilim." Ardından minberden indi. Bunun üzerine Fatıma ayrıldı eve gitti." (http://tr.wikishia.net/view/Hz.Fat%C4%B1ma%27n%C4%B1n_Hutbesi; Komisyon, 136-157; Arapça metinler için bk. İbn Tayfur, Belâğatü'n-Nisâ, 16-25; Cevherî, es-Sakîfe ve Fedek, 197-226).

“Öyleyse, şu anda elinde bulunan, üstelik Resûlullah’ın (s) zamanından, onun ölümünden sonraya kadar sahip olduğu bir arazi ile ilgili olarak ne diye Fâtıma’dan belge istiyorsun? Niçin Fâtıma’nın elinde bulunan bu arazi üzerinde hak iddia eden Müslümanlardan, tıpkı benden istediğin gibi, belge ve şahit istemiyorsun?...” Ebû Bekir bir şey söylemeden öylece susup kaldı.” Bunu gören Ömer şöyle dedi: “Ey Ali! Bizimle konuşmaya son ver. Çünkü senin sunacağın kanıtlara karşı koyabilecek güçte değiliz. Ya adil şahitler getirirsin, ya da orası Müslümanlara kalmış ganimettir; Fâtıma’nın da senin de orada herhangi bir hakkınız yoktur.” İmam Ali (a.s) şöyle dedi: “Ey Ebû Bekir! Allah’ın kitabını okuyor musun?” “Evet” dedi. “Peki bana, ‘Allah ancak siz Ehl-i Beyt’ten her türlü kötülüğü uzak tutmak ve sizi tertemiz kılmak ister’ ayetinin kimin hakkında indiğini söyler misin? Bizim hakkımızda mı yoksa başkalarının hakkında mı inmiştir?” dedi. “Tabi ki, sizin hakkınızda inmiştir.” dedi. Bunun üzerine Ali (a.s) şöyle dedi: “Peki, bazı kimseler, Resûlullah’ın (s) kızı Fâtıma’nın hayâsızca bir davranışta bulunduğu dair şahitlik etseler, Fâtıma’ya ne yaparsın?” “Diğer kadınlara uyguladığım gibi, ona da had cezasını uygulayacağım” dedi. Ali (a.s) şöyle dedi: “O zaman, Allah katında kâfirlerden olursun.” “Niçin?” dedi. “Çünkü, Allah’ın, onun tertemiz olduğuna ilişkin tanıklığını reddetmiş, şahitlerin onun aleyhindeki şahitliklerini dikkate almış oluyorsun. Tıpkı Allah’ın hükmünü ve Peygamber’in (s) Fedek’i Fâtıma’ya ait kılan hükmünü reddedip, onun Müslümanlara kalmış bir ganimet olduğunu iddia ettiğin gibi. Oysa Resûlullah (s), ‘Belge getirmek, iddia sahibine, yemin etmek de inkâr edene aittir’ buyurmuştur” dedi. Bunun üzerine ortalık dalgalanmaya başladı ve bazıları bazılarının görüşünü reddeder biçimde bir kaynaşma meydana geldi. Sonunda dediler ki: Allah’a and olsun, Ali doğru söylüyor” (İbn Ebi’l-Hadid, Şerh-u Nehcu’l-Belâğa, 16: 274; Komisyon, 135-136).

3. Rivayetlerin Değerlendirilmesi

Çalışmamızın ana konusunu içeren bu kısımda; bu rivayetlerde zikri geçen talebin gerçekleşmiş olup olmayacağı hususuna dini, siyasi, hukuki ve akli olarak izahat getirerek değerlendirmede bulunacağız.

3.1. Miras/Hibe Talebi ile İlgili Şîa Kaynakların Delillerinin Değerlendirmesi

Şîa anlayışı, miras talebi ile ilgili hususları, Fedek’in Hz. Fâtıma’ya hibe edilmiş olduğu esasına dayandırmaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen hibe ile ilgili rivayetleri değerlendirip sonra bu hususun miras talebine konu edilmesiyle ilgili rivayetleri değerlendireceğiz.

Şîa’nın hibe ile ilgili ileri sürdükleri birinci delil, Ebû Sâid el-Hudri’den nakledildiği ifade edilen; “O hâlde sen, akrababın olan kimseye, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver. Allah’ın rızasını isteyenler için bu, en iyisidir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.” Rum sûresi, 30/38 ayeti nazil olunca, Allah Resûlü (s) Fâtıma’yı çağırdı ve ona Fedek’i verdi” (Komisyon, 132) rivayetidir. Bu rivayete göre; “...Akrababın olan kimseye hakkını ver...” ayetin hükmü gereği Fedek’in Hz. Fâtıma’ya verildiği iddia edilmiştir. Burada kastedilen “akrabaya hakkını ver” ifadesi miras hususuna işaret etmeyip elindeki nimetlerden yakın akrababından başlayarak ayette konu edinilen kişileri faydalandır manasında olmakla birlikte; biz bu rivayeti değerlendirirken Şîa’nın kastettiği manayı varsayarak ele alacağız. Öncelikle şunu sormamız icap edecektir. Mademki Fedek’in alınması sonrası indiği iddia edilen bu ayetin içeriğindeki “...Akrababın olan kimseye hakkını ver...” emriyle Fedek Hz. Fâtıma’ya verilmiş o halde bu ayetin içeriğinde zikri geçen “...yoksula, yolda kalmışa hakkını ver...” kitleler neden burada zikredilmiştir? Bu kısımların payı/hakkı nereden verilecektir? Başka yerlerden verilecekse bu ifade farklı ayetlerde de geçmektedir. Fâtıma’ya tahsis edildiğini vurgulayan ayette neden zikredilsin ki? Sadece dikkatini çektiğimiz bu husus bile bu ayete istinaden Fedek’in Hz. Fâtıma’ya verildiği iddiasını geçersiz kılmaktadır. Diğer taraftan bu ayete istinaden Fedek’in Hz. Fâtıma’ya verildiğini ileri süren rivayetlerin içeriği de birbirinden farklıdır. Zira rivayetin birinde doğrudan bu yerin Allah tarafından Hz. Fâtıma’ya verildiği (Allame Meclisî, Bihâru’l-Envâr, 21: 23; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu’l-Belâğa,

1-5: 874-875; Küleynî, 1: 543; Turâbî, Ehl-i Beyt'in Dilinden Kur'an (2), 2: 125-126), birinde Hz. Peygamber'in Hz. Hatice'ye olan mehrine bedel olarak verildiği (Allame Meclisî, Bihâru'l-Envâr, 17:378-379) bir diğerinde annesinin mirası olarak verildiği (Mâzenderî, Menâkıb-ı Âli Ebî Tâlib, 186-187) gibi farklı gerekçeler zikredilmiştir. Bu ciddi farklılıkları dikkate alacak olan Şîî düşünce erbabı bile bu tür iddiaların sonradan kurgulandığını ve geçerliliği olmayacağını görecektir. Rivayetlerin birinde Rum Sûresi 30/38 ayeti diğerinde İsrâ Sûresi 26. ayetinin nazil olması sonrası Fedek'in Hz. Fâtıma'ya verildiği iddiaları da bu rivayetlere gölge düşürmektedir.

Hız. Peygamber'in (s) hak sahiplerine haklarını verme hususunda en hızlı ve en adil kişi olduğu hususunda hiç şüphe yoktur. Ancak burada konuyla ilgili aşağıdaki sorulara cevap bulmamız icap etmektedir. Burada kast edilen "akraba hakkı" miras ise; Hz. Peygamber (s) mirasını hayattayken mi paylaştırmıştır? Kastedilen "hak" miras değilse neyi kapsıyordu? Hz. Peygamber'in akrabaları yahut mirasçıları kimlerdi? Yakın akraba ve uzak akraba olarak kimler bu "hak" tan yahut mirastan istifade edecekti? Hz. Peygamber (s) Hz. Fâtıma'ya ayetin hükmü gereği miras yahut diğer manada hakkını verirken diğer akrabalarına bir "pay" yahut "hak" vermedi mi? Vermediyse bu tutum onun adalet anlayışına sığar mı? Verdiyse onlara verilen mülkler nelerdi veya nereleri kapsıyordu? Hz. Peygamber'in (s) vefatından sonra bu arazilere sahip olan diğer akrabaları mülk davasına düşmedi mi? Yoksa halife Ebû Bekir onların mülklerine dokunmadı da sadece Hz. Fâtıma'ya verilen arazileri mi gasp etti? Eğer böyle bir durum olduysa miras talebi esnasında neden diğer akrabalara verilen araziler mevzubahis edilmemiştir? gibi birçok soru bu tür rivayetlerin cevap veremediği hususlardır. Bu durum ise; böyle rivayetleri aklın doğru kabul etmemizi mümkün kılmamaktadır. Dolayısıyla bu rivayetin delil kabul edilerek Fedek'in Hz. Fâtıma'ya verildiği iddiası mesnetsiz kalmaktadır.

Fedek'in Hz. Fâtıma'ya verildiği ile ilgili ikinci delil ise; Allâme Meclisî'nin daha önce zikrettiğimiz rivayetine dayanmaktadır. Zikri yapılan bu rivayete göre; Resûlullah Fedek'i ele geçirdikten sonra Medine'de Hz. Fâtıma'nın yanına giderek oranın bizzat kendi şahsi malı olduğunu dile getirip dilediği gibi tasarrufta bulunacağını belirtmiştir. Daha sonra da Hz. Peygamber (s), Hz. Fâtıma'ya annesi Hz. Hatice'ye olan mehir borcundan dolayı Fedek'i mehir karşılığında ona verdiğini ifade etmiştir. Bu durumu da Hz. Ali'ye yazdırmıştır. Zikri geçen rivayetteki yazı: 'Yaz. Fedek Resûlullah'ın Fâtıma'ya bağışdır.' buna da Ali b. Ebû Tâlib, Resûlullah'ın azatlısı ve Ümmü Eymen şahittir." (Allame Meclisî, Bihâru'l-Envâr, 21: 23; Komisyon, 133) ifadesiyle sona ermiştir. Mehir borcuna bedel ile başlayıp bağış ile biten bu rivayet, gerçekte değer verilip değerlendirilmeyi hak etmiyor. Zira borçla bağış birbirine karıştırılmıştır. Ancak biz yine de rivayet içerisindeki çelişkilere dikkat çekerek değersizliğini ortaya koyacağız.

Öncelikle mehir konusunu ele almamız gerekiyor. Hz. Peygamber'in (s) Hz. Hatice ile olan evliliği öncesinde mehir borcunu ödeyecek kadar zengin olmadığını varsaydığımızda; Hz. Hatice ile evliliğinden sonra uzun yıllar ticaretle uğraşmış birisi değil miydi? Evliliğinden peygamberliğine kadar ki, on beş yıllık ticaret hayatında mehir bedelini kazanıp ödeyememiş midir? Ayrıca Hz. Hatice'nin zenginliğinden dolayı mehirden vazgeçtiği ihtimalinin de yanı sıra yirmi beş yıllık hayatında Hz. Peygamberden bunu talep etmedi mi? Gibi sorular bir yana yine de konunun Hz. Hatice ile şöyle bir bağlantısı olma ihtimalini de olasılıklar arasında görüyoruz. Mehir melesi olarak değil Hz. Peygamber'in (s) Mekke davet döneminde karşılaşmış olduğu sıkıntılarla birlikte maddi sıkıntı da çektiği, ticaret yapamayıp kazanç elde edemediği zaman zarfında zengin eşi Hz. Hatice'nin mülkünden istifade ettiği bir vakiadır. Faraza belli işler için senden borç alıyorum diyerek de borç alıp kullanma durumu, ödemeye fırsatı olamadan Hz. Hatice'nin vefat ettiği ihtimali de söz konusudur. Bu durumları varsaydığımızda; mesele mehir ile değil borçla alakalı bir durum olarak ortaya çıkar. Konuyu borç olarak görürsek rivayetteki sorun çözülür mü? Hz. Peygamber'in (s), Hz. Hatice'ye olan borcuna mukabil kendine ait olan bu araziye (Fedek) Hz. Fâtıma'ya bağışlayabilir mi? Eğer Hz. Peygamber (s) bahsi geçtiği şekliyle borçluysa borcunu ödemek için Hz. Hatice'nin çocuklarından birini yani Hz. Fâtıma'yı seçmesi doğru mu? Hz. Hatice'nin diğer çocuklarının böyle bir borç ödemesinden istifade

etmeleri gerekmez mi? Rivayete konu olan Fedek arazisinin başışa yahut borca bedel Hz. Fâtıma'ya verildiği iddia edilen dönemde kardeşlerinden Zeynep ve Ümmü Gülsüm hayatta bulunmaktadır. Hz. Peygamber (s), alacaklının mirasçıları hükmündeki bu çocuklarına nereleri borca bedel olarak vermiştir? Allah Resûlü'nün diğer kızları alacaklarından feragat mı etmişti? Bunun için gerekçeleri ne idi? Feragat etmediyseler borca bedel onlara da pay ayırdı mı? Ayırdıysa nereleri ayırmıştır? Ayırmadıysa bu durum Hz. Peygamber'in (s) adalet ve hakkaniyet anlayışıyla bağdaşır mı? Eğer onlara bir yerlerden pay verildiyse; onların mülkleri de Hz. Peygamber'in vefatından sonra sorun haline gelmiş midir? Yani Halife onları da tasarrufu altına almış mıdır? Almamışsa Hz. Fâtıma talebindeki haklılığını ispat etmek için neden onları gerekçe göstermemiştir? Almışsa neden onların mirasçıları mülk davası gütmemiştir? Ayrıca o döneme dair yazdırılan metinlerde genellikle "bu duruma Allah ve Resulü...şahitlik etmektedir..." gibi ibareler olmasına karşın neden bu metinde böyle bir ibare konulmamıştır? Dört yıl boyunca (629-632) Fatma'nın tasarrufunda olduğu iddia edilen bir arazi için şahit talebine ihtiyaç var mıydı? Çok büyük bir gelire sahip olduğu iddia edilen bu araziler için Hz. Peygamber'in diğer akrabaları onun gelirlerinden istifade etmek için Allah resulüne başvurmamış mıydı? Yahut onlara buranın Fatma'ya borca bedel verildiğiyle ilgili bilgi verilmemiş miydi? Mirasçıların bunu öğrenme hakları yok muydu? Eğer biliyorlarsa neden bu hususta halifenin müdahalesine müminlerin anneleri bu gerekçeyle karşı çıkmadılar? Dört yıl boyunca işletilmiş olan gelirleri yüksek bir toprağın kim tarafından işletildiği ile ilgili bilgileri hiçbir sahabe işitmemiş miydi? İşittiyse ve de biliyorlarsa neden Hz. Ebû Bekir'in müdahalesinin yanlış olduğunu kimse dile getirmemiştir? Ensar'ın ve bazı muhacirlerin Ebû Bekir'e itaatten dolayı ses çıkarmadıklarını varsaydığımızda Hz. Ali ile birlikte olduğu iddia edilen Haşimoğulları ve diğer bazı sahâbeden hiç birisi buna tepki göstermedi mi? Gösterdiyse neden bu rivayetlerde doğrudan yahut dolaylı isimlerinden bahsedilmemiştir. Müminlerin annesi Ümmü Seleme'nin müdahale ettiği buna mukabil maaşının kesildiği ifade edilmektedir. Ümmü Seleme'yi kim ne zaman maaşa bağlamıştı ki Hz. Ebû Bekir hilafetinin onuncu gününde ona kızdığı için maaşını kesmiş olsun? Değerlendirme için işaret ettiğimiz sorularımıza rivayetlerden cevap bulamamakla birlikte; Hz. Peygamber'in (s) Fedek'i Hz. Fâtıma'ya verdiği ile alakalı rivayetler bilinçli yahut bilinçsizce Hz. Peygamber'in (s) adalet anlayışını hedef almaktadır kanaatindeyiz. Zira iyi niyetle olduğunu düşündüğümüzde; Hz. Fâtıma'nın hakkı savunulurken Hz. Peygamber (s) haksız gösterilmektedir. Fitne gayesi taşıdığını düşündüğümüzde; Hz. Peygamber'i doğrudan hedef almaktan çekinenler Ehl-i Beyt'in hakkını koruma perdesi altında Allah Resulüne -hak ve adalet anlayışı üzerinden- saldırı gerçekleştirmişlerdir.

Şîa'nın bir başka delili ise; Hz. Ali'nin Basra valisi Osman b. Huneyf'e yazdığı mektupta; Fedek'in kendilerinin olduğundan bahsedip bazılarının kıskanıp öfkelenerek ellerinden aldıklarını ifade ettiği bilgisidir (İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belâğa, 1-5: 872; Komisyon, 133). Bu rivayete göre; Halife olan Hz. Ali, kendilerinin olduğunu iddia ettiği mülkü kendilerine döndürmediği gibi mağduriyetini valisine yakınıyor. Yetki elinde olan halife daha önce gasp edildiğini iddia ettiği mülkü neden kendine döndürmemiştir diye sorulmaz mı? Kendi hakkını kendine döndüremeyen nasıl ümmetin malının koruyucusu olur denilmez mi? Daha birçok sorunun dahi sorulabileceği bu kabil rivayetleri vicdan ehli hiçbir Şîi'nin veya Sünnî'nin sahih kabul etmesi mümkün değildir. Bu rivayetle alakalı şöyle bir durumu göz önünde bulundurabiliriz: Hz. Ali, Fedek arazisini Ehl-i Beyt'e döndürdü de halk bu uygulamasının doğru olup olmadığını sorgulamaya başladı. Basra valisi Osman b. Huneyf de işin aslını öğrenmek üzere halifeye meseleyi sordu da Halife buna istinaden yukarıdaki açıklamayı yaptı. Ancak ne Şîi kaynakları ne Sünnî kaynakları, Hz. Ali'nin bu araziye kendilerine döndürdükleriyle ilgili bir bilgi nakli yapmazken bizim faraza diyerek kurguladığımız durumun da rivayetlerde bir karşılığı yoktur.

Yukarıdaki değerlendirme sonucunda; Şîa'nın Fedek'in Hz. Fâtıma'ya aidiyetine yönelik ileri sürdükleri rivayetlerin mesnetsiz ve de gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla Şîa kaynaklarındaki mülkiyet iddiasına bağlı olarak üretilmiş olan miras yahut hibe talep mevzuuyla ilgili tüm rivayetler temelsiz kalmaktadır. Bununla birlikte yine de bu tür rivayetlerin kendi içerisindeki

tutarlılığı yahut tutarsızlığını dinin öngördüğü temel değerler çerçevesinde akla ve mantığa uygunluğunu izah edeceğiz.

1- Hz. Ali'nin "Git baban Resûlullah'tan sana kalan mirası iste" diyerek eşi Hz. Fâtîma'yı halifeye gönderdiği ile ilgili rivayete baktığımızda; rivayet miras talebiyle başlamış Hz. Ebû Bekir'in gasp ettiği Fedek arazisiyle devam etmiş ve şahitlerin onayıyla Hz. Fâtîma'nın mülkü olduğu sabitlenmiştir (Küleynî, 1: 543; Komisyon, 128-131). Hz. Ali, mirasın mirasçılar arasında paylaşılması gerektiğini bilmiyor muydu? Halifeden isteneceği ile ilgili hükmü nereden çıkarmıştı? Bu soruları sormadığımızı varsayarsak Hz. Ali, eşine ait olduğuna inandığı yahut düşündüğü mirası talep etmekten aciz miydi ki eşini miras talebiyle halifeye gönderdi? Bu talep, gerçekten Şîî ve Sünnî âlimlerin makul kabul edebileceği bir durum mudur? Yahut Hz. Fâtîma, eşinin bu durumu beceremeyeceği hissine mi kapıldı da sen git iste diye öneride bulunmadı? İster Şîî ister Sünnî olsun hiçbir Müslüman Hz. Ali'nin bu işi beceremeyeceği inancını taşıyamaz. O halde neden kendisi gitmedi yahut eşiyle birlikte gidip ona ait mülkü istemediler? Miras diye bahsi geçen mülk sadece Fedek miydi ki Hz. Fâtîma, Fedek arazisini öne çıkarıp hatta kendisine ait görevliyi oradan çıkardığıyla Hz. Ebû Bekir'i itham etsin? Fey ve humusa ait paylarını neden iddia etmemiştir? Yukarıda işaret edildiği üzere; Halifenin/İmamın miras paylaşırma görevi olmadığına göre; Hz. Fâtîma'nın miras talebiyle gönderildiğini iddia eden bu rivayeti problemlili olduğu açıktır. Zira miras olduğunu düşündükleri arazilerde tasarruf mirasçılara aittir.

Rivayet, Hz. Ebû Bekir'in Hz. Fâtîma'ya ait olan araziden Hz. Fâtîma'nın görevlisinin çıkarması suretiyle gasp edici konumda olduğu durumuyla devam etmektedir. Hz. Fâtîma, Fedek arazisinin ayetle kendisine verildiği hususunda; halifenin bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bu durumu bilen birisi neden o mülkü gasp etsin ya da neden bu iş için şahit istesin. Meselenin çözümü için şahit isteyecek kadar adil olan hangi hakla başkasının mülkündeki görevliyi çıkarıp orayı gasp eder? Hele de bu mülkün sahibini bildiği halde bu işi nasıl yapar? O halde halifenin başka arazileri değil de yönetiminin başlangıcında; Hz. Fâtîma'ya ait olduğu bilinen bir araziden onun görevlilerini çıkararak tasarrufu altına alması ya halifenin basiretsizliğinin –zira ehli beyti karşısına almıştır- yahut zalimliğinin göstergesidir. Eğer halife zalim birisiyse; o halde zulmederek elden toprağı gasp eden zalimden mülk/miras istemek ne kadar makuldür? Bunu talep etmelerinin bir anlam taşımayacağını fark edemiyorlar mıydı? Eğer halife adil biriyse ve de o araziden iddia edilen görevliyi çıkarmışsa, o halde arazi yönetimin tasarrufundadır dolayısıyla Hz. Fâtîma'nın talebi haksızdır. Yoksa adil olduğuna inandıkları kişi, durup dururken neden Hz. Fâtîma'nın mülkündeki görevliyi çıkarsın.

Ayrıca ayetle Fatîma'nın mülkü olduğu bilgisine kani olmayan halife beşerî şahitlerin ifadeleri doğrultusunda Fatma'nın talebini makul bulmuş (!) ve arazinin onun olduğuna dair yazı vermiştir. Ancak rivayet, şahitlik için çağrılmış olan Hz. Ali yanlarında olmasına rağmen Hz. Ömer'in Hz. Fâtîma'ya verilen mülkiyet onama yazısını çekip yırttığı iddiasıyla devam etmiştir. Hz. Ömer'in yazıyı yırttığı ile ilgili iddiayı da doğru kabul ettiğimizde o halde şu soruyu sormak icap etmektedir. Hz. Ömer'in onama kağıdını yırtmasıyla mülkiyet nasıl elden çıkmıştır? Zaten Hz. Fâtîma kendisine ait olduğunu delillendirmiş halife de tamam demiştir. Tamam diyen halife tasarruftan vazgeçince mülkiyet Fâtîma'ya kalmış olmuyor mu? O halde Hz. Ömer mi araziye tasallut olmuştu? Rivayetlerde bu tür sorulara cevap bulamamaktayız.

Yine bu rivayette: Hz. Ömer'in Ehl-i beyt'i mali yönden zayıflatma gayesiyle yazıyı yırttığı iddiası gerçekten aklın normal kabul edebileceği bir durum değildir. Fedek'in aslında miras meselesi olmayıp siyasi sembol olduğunu iddia eden bu anlayış, miras talebinin haksızlığına dolaylı işaret etmekle birlikte -Fedek'in verilmemesinin altında yatan nedenin- buranın gelirleriyle ehli beytin güçlenip halifeyi devirme riskinin önüne geçildiğini iddia etmiştir (Komisyon, 128-131). İddia edildiği gibi buranın gelirleriyle Arap Yarımadasına sahip olan bir yönetim yıkılabiliyor idiyse; neden Yahudiler, Hayber Fedek, Vâdilkurâ'nın gelirleriyle bir Medine şehrinin yönetimini yıkamamışlardı da Medine yönetiminin hizmetkârı konumuna düşmüşlerdir? Dört yıl boyunca buranın tasarrufunda bulunan Hz. Fâtîma ve ailesi buradan elde ettikleri zenginlikle (!), neden Hz. Ebû Bekir'e karşı

koyamamışlar da bundan sonra biriktirecekleri zenginlikle halifeyi devirecekler? Acaba hangi akli selim bunu kabul edebilir? Bir diğer husus, Hz. Ali hilafete geldiğinde karşılaştığı iç sorunlar hem Şîilerce hem Sünnîlerce bilinen bir şeydir. Acaba Hz. Ali, neden buranın gelirlerini kendine döndürerek mali yönden güçlenip muhaliflerini satın alma yahut buranın gelirleriyle asker toplayıp büyük ordularla muhaliflerini dize getirmeyi denememiştir. Elinde hiçbir gücü olmayan Hz. Ali sadece Fedek geliriyle yönetimi yıkabiliyorsa elinde hilafet gücü olan Hz. Ali, Fedek geliriyle neden muhalifleri sindirememiştir.

Bu rivayet; Hz. Ali'yi hanımının mülkünü talep edemeyecek kadar beceriksiz, zalimden adalet beklentisine girecek kadar basiretsiz, kendini ve eşini savunamayacak kadar aciz göstermekle birlikte Hz. Fâtıma'yı da dolaylı olarak talebinde haksız ve tavırlarında basiretsiz olmakla itham edecek –ne Şîa'nın ne Sünnî'nin kabul edebileceği- kurgulanmış kirli bilgileri taşımaktadır.

İbn Tayfur'un (h. 280/ m. 893) kaydettiği uzunca rivayetten (İbn Tayfur, Belâğatü'n-Nisâ, 16-25) bir kesit gibi gözükten Avâne b. Hâkem'den gelen rivayette; Hz. Fâtıma'nın talebiyle ilgili bilgi geçmemesine rağmen Hz. Ebû Bekir'in cevabında miras talebiyle ilgili konunun dile getirildiği ortaya çıkmaktadır. Bu rivayette Hz. Ebû Bekir'in nakline göre Allah Resûlü, peygamberlerin mirasının; altın, gümüş, ev, akar ve yer cinsinden değil iman, hikmet, kitap, sünnet, ilim ve nübüvvet olduğunu belirtmiştir. Rivayette açıkça belirtilmiş olmamasına rağmen muhtemelen Hz. Ebû Bekir de Allah Resûlü'nün sözünü gerekçe göstererek miras talebini reddetmiştir. Bu rivayette geçen "Resûlullah'ın (s) kullandığı alet edavatı, zırhını ve ayakkabılarını Ali'ye verdim" (İbn Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehcu'l-Belağa 16: 322; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 1-5: 875) ifadesi gerçekten dikkat çekmektedir. Hz. Peygamber'in (s) evinin dışında bu özel eşyalarını koyduğu özel bir yeri olmadığına göre; Hz. Peygamber'in (s) alet edavatı ve ayakkabıları Hz. Ebû Bekir'in eline nasıl geçmişti? Ve hangi hakla geçmişti de o da bunları Hz. Ali'ye verdi. Hz. Peygamber'in eşleri ve en yakın akrabaları neden onları almamışlardı? Yoksa Hz. Ebû Bekir bazı Şîilerin iddia ettiği gibi Hz. Peygamber'in vefatını fırsat bilip bunlarında mı gasp etmişti. Gasp ettiğini varsaydığımızda geriye vereceği malları neden gasp etmiş olsun ki? Yine içerisinde birçok çelişkiyi barındıran bu tür kurgusal rivayetlerin incelenmeye tabi tutulacak bir değere sahip olmadıkları açıktır.

2- Şîa anlayışının miras talebi ile ilgili ileri sürdükleri bir başka rivayet de şudur. Hz. Ali'nin, Hz. Ebû Bekir'in yanına gelerek: "Hz. Fâtıma'ya Resûlullah'tan kalan mirası niçin vermediğini" sorduğu rivayette; halifenin "bu arazinin Müslümanlara kalan ganimet" olduğu ifadesinden sonra Fâtıma'dan aidiyeti hakkında şahit ve belge talep ettiği rivayetidir (Komisyon, 135-136).

İmamet ve Hilafet mevzusunun gerek Şîî gerek Sünnî kaynaklar bağlamında ele alınıp değerlendirildiği mektuplardan oluşan ve Şîilerce muteber sayılan ve el-Müracaat adlı eserde; Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'e (s) hem maddi hem manevi mirasçı olduğuyla ilgili birçok rivayet mevcuttur (El-Müracaat, 261-263, Mektup No: 66). Buna mukabil Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'in malına değil ilim ve hikmetine mirasçı olduğuna dair de Şîa kaynaklarında rivayetler geçmektedir (İbn Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehcu'l-Belağa 16: 322; İbn Meysûm, Şerhu Nehcu'l-Belağa, 5: 875; Melâîrî, Câmiu Ehâdis, 29: 384-385 (H. No: 44719-20-21-22). Hz. Ali'nin, Hz. Peygambere istisnasız mirasçı olduğunu kabul ettiğimizde; kendisi ve Ehl-i beyt'e ait mülkler hususunda miras talebinde bulunmayıp sadece eşinin miras talebi için halifeye gittiği ileri sürülen bu rivayet dikkat çekici olmakla birlikte rivayetin devamı konuyu miras talep mecrasından çıkarıp gasp meselesine taşımıştır. Daha önce değerlendirmesini yaptığımız mülkiyet meselesi üzerine kurgulanmış olan bu rivayete göre; Hz. Ali, şahit ve belge talebine karşılık, Hz. Peygamber (s) döneminden itibaren Hz. Fâtıma'nın tasarrufu altında olan bir arazi için şahit ve belgenin talep edilemeyeceğini ve bu arazi üzerinde hak iddia edenlerden talep edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hz. Ali'nin, neden Fâtıma'ya ait araziye elinden aldın? Bundaki amacın nedir? Almanı gerektiren delilin nedir? Gibi sorularla halifeye gitmesi gerekirken "neden mirasını vermiyorsun" talebiyle çıktığı iddia edilen bu rivayet de kendi içerisinde çelişki arz etmektedir. Zira miras, mûris'in vefatı sonrası iddia edilecek bir durumdur. Oysa bu rivayetteki talep, Hz. Fâtıma'nın Hz. Peygamber'in

hayattayken Fedek üzerinde tasarrufta bulunduğu iddiası üzerine temellendirilmiştir. Diğer taraftan alim bir kişi olan Hz. Ali'nin rivayette geçtiği üzere; -iddia edildiği gibi- ayetten delil getirerek Hz. Fâtıma'nın iffetini tescil Hz. Ebû Bekir'in de küfre düşmesiyle ilgili yaptığı basiretsiz kıyası, bu rivayeti kurgulayanların cehaletinin bariz göstergesidir. Rivayetin devamında Hz. Ebû Bekir'in cevapsız kaldığı ancak araya giren Ömer'in "ya adil şahit getirirsin yahut burası Müslümanların ganimetidir" diyerek Hz. Ali'nin talebini reddettiği ile devam etmiştir (Komisyon, 135-136). Şîa kaynaklı nakillerde; zorbalıkla ilgili bilgilerin geçtiği kısımlarda Hz. Ömer'in adının geçmesi gerçekten dikkat çekici olmakla birlikte; İmam Ali'nin Ömer'in bu tavırlarına tepkisiz kaldığı, bu tür rivayetleri sahih kabul eden kişilerce gerçekte nasıl izah edilmektedir? Rivayetin son kısmında, Hz. Ali'nin ayetten getirdiği delillere sahâbenin hak verdiği ifade edilmiş ancak döndürülen bir haktan bahsedilmediği gibi daha sonra Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in tavrına da değinilmemiştir.

Bu rivayet, arazinin "neden elden alındığı" sorusuyla değil de miras talebiyle başlaması, mülkiyet iddiası –doğru olmadığı yukarıda zikredilmişti-, gasp iddiası, gasp nedenine dair şahit, belge muğlaklığı, belge talebinin karşılıksız kaldığı, basiretsizce örnekleme ve kıyas gibi birçok tutarsızlık ve belirsizlik içermesinden dolayı sıhhati ciddi şüphe taşımaktadır.

Şîa anlayışına göre; Hz. Fâtıma'nın miras yahut mülkiyet talebi üç aşamada gerçekleşmiştir. İlk iki aşama Hz. Peygamber'in vefatından on gün dahi geçmemişken gerçekleşmiş, sonuncu talep ise, Hz. Peygamber'in vefatının onuncu gününde yapılmıştır (Komisyon, 157). Hz. Fâtıma'nın Allah'ın Resûlü olarak inandığı babasının vefatından daha on gün geçmeden miras derdine düşüp bunu halifeden iki kez talep ettiği iddiasını kabul ettiğimizde, onun sevgi, şefkat ve acıma hissinden yoksun – her ne kadar hukuken makul talep gibi gözükse de- malperest bir kişiliği ortaya çıkmaktadır. Zira böyle bir durum önder bir şahsiyet için -iddia edenlerce- övünülecek bir tavır değil kamu vicdanının yerebileceği bir davranış olarak yansımaktadır. Burada zikri geçen aşamalardan bir hususa daha dikkat çekip rivayet üzerinde değerlendirme yapacağız. Şîa anlayışın iddiasına göre; bahsi geçen aşamalar; Miras talebiyle başlamış, Humus ve diğer gelirlerin yanı sıra Fedek arazisine ait hakların savunulmasıyla devam etmiş ve gasp edildiği iddia edilen Fedek'in iadesinin gerekliliği ile sona ermiştir. İlk iki aşamada talepte bulunan kişilere ve zamana dair bilgilerin verilmediği dikkat çekmekle birlikte Şîa'nın nihai aşama olarak değerlendirdiği üçüncü aşama Hz. Fâtıma'nın hitabesi üzerine şekillenmiştir.

Yukarıda tam metin tercümesini kaynaklarıyla (wikishia.net/view/Hz.Fâtıma'nın hutbesi; Komisyon, 136-157; Arapça metinler için bk. İbn Tayfur, Belâğatü'n-Nisâ, 16-25; Cevherî, es-Sakîfe ve Fedek, 197-226) birlikte dipnotta verdiğimiz -konumuzla alakalı kısımlara özetle değineceğimiz- hutbe metnine göre; Hz. Ebû Bekir ve Ömer'in Fedek'i Hz. Fâtıma'nın elinden almayı kararlaştırmaları üzerine Hz. Fâtıma kocası Hz. Ali'nin evde bulunduğu! bir sırada (Komisyon, 150) mescitte (perde arkasından) ashâb karşısında bir hitabede bulundu. İddia edilen bu hitabeye göre; Hz. Fâtıma, sahâbeyi övdükten (Komisyon, 138) sonra Ehl-i Beyt'e itaatin farz olduğunu hatırlatmıştır (Komisyon, 139). Hz. Ali'yi övdükten (Komisyon, 140) sonra da Hz. Ebû Bekir'in Beyt'ül-malî dilediği gibi harcadığını dile getirmiş ve kendisinin hakkı olan mirası da elinden çekip aldığını iddia etmiştir. Kur'an'dan okuduğu miras ayetleriyle talebinin haklılığını dile getirdikten (Komisyon, 141) sonra "Fedek'i süslenmiş olarak al. Ama haşredildiğin gün karşına çıkacağını bil..." (Komisyon, 142) diyerek hesabını ahirete bıraktığını (Komisyon 143) beyan etmiştir. Ayrıca Ensar'a sitem ederek yardımcı olmadıklarını dile getirmiş, hatta onları korkaklıkla ve zalimlikle itham etmiştir. Ensar'ı güçleri yettiği halde yardımcı olmadıkları için sözlerinden dönmek ve imandan sonra şirke düşmekle itham etmiştir (Komisyon 143-144).

Hz. Fâtıma'nın bu hitabesi üzerine; Hz. Ebû Bekir, Hz. Fâtıma'nın değerini ve saygıya layık olduğu hususuna dikkat çektikten sonra bahsi geçen mirası kendisine almadığını ve kendi kararıyla bir şey yapmadığını belirtip: "Ben şahitlik ediyorum -şahit olarak Allah yeter- ki Resûlullah'ın (s) şöyle dediğini duydum: 'Biz peygamberler topluluğu, altın, gümüş, ev ve gelir getiren mülk miras bırakmayız. Sadece kitap, hikmet, ilim ve nübüvveti miras bırakırız. Bizden geriye kalan kazanç üzerinde, yöneticinin kendi hükmüne göre tasarrufta bulunması gerekir'. Senin almaya çalıştığın atlar ve silâhlarla

Müslümanlar kâfirlere karşı savaşacak, yoldan çıkan günahkârları cezalandıracaklardır. Bu hususta Müslümanlar arasında görüş birliği vardır ve ben tek başıma bu kararı almadım. Ben görüşünü zorla dayatan biri değilim. İşte benim durumum ve malım ortadadır. Hepsi senindir ve önüne serilmiştir. Hiçbir şey senden esirgenmeyecektir. Senden saklanmayacaktır” (Komisyon, 144-145) diyerek cevap vermiş ancak Hz. Ömer müdahale ederek Hz. Ebû Bekir'i kararından döndürmeye çalışmıştır (Komisyon, 148) Fâtıma da ayetlerden deliller getirerek talebini yenilemiş ancak bu kez Hz. Ebû Bekir yaptığı her şeyi istişareyle yaptığını ifade etmiştir (Komisyon, 146). Bu rivayetin devamında; Hz. Ebû Bekir'in ashabı tehdit ettiği ve Ehl-i beyte hakaret ettiği (Komisyon, 148-149), ifade edilmiştir. Şîi anlayışa göre; bu hitabeden sonra müminlerin annesi Ümmü Seleme'nin Hz. Fâtıma'yı övmesi ve savunmasından dolayı maaşı kesilmiştir (Komisyon, 149).

Mescitteki hitabesi sonrası karşılaştığı sonuçtan dolayı öfkeli ve üzgün bir şekilde eve gelen Hz. Fâtıma, bu hutbesi esnasında evde bulunan! kocası Hz. Ali'ye kendisine yapılanlardan dolayı şikâyetle bulunmuştur. Ensar'ın ve Muhacir'in kendisini yalnız bıraktığını belirtip, Hz. Ali'yi de tavır koymamakla itham etmiştir (Komisyon, 150).

Rivayetin değerlendirilmesi: Miras diye inanılan arazi için on gün boyunca neden -mülkiyetin yönetimin tasarrufundaki kısmıyla iltisaklı olma durumu istisna- Ebû Bekir'le görüşülmüş olsun ki? Rivayetlerde iltisak durumundan dolayı görüşmeye ilişkin bir bilgi paylaşımı nakledilmemektedir. Diğer taraftan miras ayetleri okuyan Hz. Fâtıma normal şartlar altında mirasın halifeden istenmeyeceğini bilemiyor muydu? Mirasçılarla paylaşma yoluna gitmiş miydi de niza sonucu halifeye başvurmak durumunda kalmıştı? Yok paylaşma çabasına girmediyse; Kur'an ayetleriyle eşlerin kocasına mirasçı olduğu sabitken Hz. Peygamber'in (s) eşlerinin mirastan yoksun olduğunu Hz. Fâtıma hangi ayetten çıkardı da onlarla miras paylaşımı yahut miras talebi hususunda ittifak arayışına girmedi? Bütün malın kendisine kaldığına nereden hüküm çıkardı. Halifeye size ayet mi indi de bana miras vermiyorsunuz diyen Hz. Fâtıma, kendisine yeni bir ayet mi indi ki diğer mirasçılar devre dışı bırakmıştı? Ayrıca Kur'an da “Allah'a ve Resulüne itaat edin, bir de Ülü'l-Emr'e” ifadeleri varken Hz. Fâtıma Ehl-i Beyt'e itaatın farzlığı hükmünü hangi ayetten çıkarmıştı?

Hz. Peygamber (s) vefat ettiğinde beytü'l-mala ne gibi mallar bırakmıştı da Halife Hz. Ebû Bekir on gün içerisinde beytü'l-mala bırakılanları gizli saklı harcamıştı? Hz. Fâtıma babasının yası yerine Halifenin tasarruflarını takiple mi meşgul oluyordu? Yahut miras olduğu iddia edilen mülklerden gelir mi gelmiş de Halife onları harcamış (Komisyon, 154-155), dolayısıyla Hz. Fâtıma'ya ait olan miras mallarını elinden çekip almıştı? Yoksa Halife, Ey Fâtıma! on gün boyunca biz sahâbe ile istişare ettik peygamberlerin miras bırakmayacağına kanaat getirdik bu sebeple size peygamberden miras düşmeyecektir haberiniz olsun mu dedi? Hz. Fâtıma da yok bizim miras payımız var onları isteriz hatta ayetten delillerimiz bile var diyerek tepki gösterip sahâbeyi toplayarak Ey ashâb! Biliniz ki Allah ayetlerde mirastan bahsetmiştir. Ve biz de bu miras ayetleri çerçevesinde babamıza mirasçyız. Ancak Halife bizim mirasımızın olmadığını iddia ederek bizi babamızın mirasından mahrum bırakıyor (Komisyon, 154-155) diye feryat edip ashabın kendilerine yardım etmesini mi istemişti?

Hitabenin başında övdüğü sahabeyi galeyana getiremediği! için mi dinden dönmekle ve zalimlikle itham etmişti? Kocası evde oturan bir kadın başkaları yardım etmedi diye onları nasıl dini inkâr etmekle yahut zalime dolaylı destek olmakla suçlayıp zalim olarak addedilebilir? Hz. Fatıma gibi yüce bir şahsiyetin bu rivayette olduğu gibi basit talepler ve basiretsiz kıyaslarla gösterilmesi Hz. Fatıma'ya yapılan açık bir hakareti içermektedir. Dolayısıyla bu rivayetlerin perde arkasındakiler Müslüman düşmanı nifak ehli kişilerse -ki kanaatimiz bu yöndedir- ürettikleri bu rivayetlerdeki birçok açıklarına rağmen Müslümanların gafletinden yararlanıp uzun süre bu uyduruk rivayetlerle Müslümanların birbirlerine saldırmalarına yahut uzak durmalarına neden olma hususunda başarılı olabilmışlerdir.

Bu rivayeti mevzuyla alakalı delil olarak sunan eserde; meselenin miras meselesi olmayıp bilakis elden kaçan hilafeti Ali'ye döndürme gayreti olduğu iddiası da bu rivayeti kendiliğinden değersiz kılan bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Hz. Fâtîma'nın, Fedek'i miras olarak talebinin nedeni, hakkını savunamayan Ali'nin hakkını savunmak ve ona halifelîği döndürmek için siyasi malzeme yapmış (Komisyon,152). İmam, Vâsi, Önder, Kahraman, Âlim gibi yüce sıfatları taşıyan bir şahsiyet hakkını talep edemiyor hanımının hilafeti kendisine döndürmesi için evde bekliyor! Mutlak imam konumunda bulunan Ali, böyle bir uygulamayı hangi kitapta görmüştür? Hanımının propagandasıyla hilafeti kendisine bekleyen Ali! Halife olsa kimin hakkını nasıl koruyacaktır? Onu bu bayağı duruma düşüren -güya Ehl-i beytin hakkının savunulduğu- bu rivayeti, vicdan ehli akıl sahibi hangi Şîî kabul edebilir? Onun önderi peygamber, hayatı boyunca hangi hanımını öne sürerek din tebliğ etmiş yahut idare sergilemiştir ki onun vâsisi böyle bir konumu kendisine yedirebilmiştir? Bu hususlar, düşünen akl eden bir Şîî yahut Sünnî Müslümanın kabul edebileceği bir durum olabilir mi? Gerçi bahsini yaptığımız bu rivayetin nakledilip değerlendirmesinin yapıldığı eserde; Hz. Fatma'nın kadın olduğu için çatışma değil de daha yumuşak bir üslup kullanacağı ayrıca babasının vefatının uyandırmış olduğu duygusal tabloyu da lehlerine çevireceği düşüncesiyle propagandist olarak değerlendirilmişse de (Komisyon, 157) belirttiğimiz üzere; düşünen her Şîî ve Sünnî Müslüman böyle bir durumun her ikisinin şanına yakışmayacağını bilir. Diğer taraftan eğer mesele hilafet talebi meselesiyse; Hz. Fâtîma “Ey ashâb! ben buraya Ali'ye Halife olarak biat etmenizi istemeye geldim” diye talepte bulunmalı değil miydi? Bunun için halife Ebû Bekir'e ümmetin malını gasp ve Müslümanların malını gizlice harcadığı ithamıyla iftira atmasına ne gerek vardır? Müminler için örnek konumda bulunan önder bir hanımefendinin sırf emeline ulaşmak için iftira ile yol aldığını hangi Müslüman kabul edebilir?

Rivayetin devamında, Hz. Ebû Bekir'in iddia edilen miras hususunu ashâb ile istişare sonucu yaptığını belirterek pes ettiği ancak Hz. Ömer'in devreye girmesiyle kararından vazgeçip ashabı tehdit edip Ehl-i Beyt'e hakaret ettiği zikredilmektedir. Bir Ebû Bekir'le ona destek olduğu iddia edilen Ömer bütün ashabı acaba nasıl korkutabilmiştir? Gerçekten de Hz. Fâtîma'ya layık olduğu değeri verip saygı göstererek konuşan ve kendisine ait bütün mülkünü onun ayağına serildiğini ifade eden bir şahsın bir anda kararından vazgeçip Ehl-i beyt'e hakaret ettiğini kabul etmek mümkün mü? Eşi Esmâ bt. Ümeys'i Hz. Fâtîma'ya yardımcı olması (Komisyon, 171-184) için gönderen bir halifenin Hz. Fâtîma'ya yahut Ehl-i beyt'e hakareti inandırıcı olur mu? Hz. Peygamber'in soyuna hakareti onların yapması mümkün olmamakla birlikte oradaki sahâbe özellikle Haşimoğullarına mensup kişilerden hiçbir tepki olmamış mıdır? Yine bu sorularımız da rivayetler bağlamında cevapsız kalmaktadır.

Bu hitabenin nakledildiği rivayette Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in Ehl-i beyti -özelde Hz. Fâtîma ve Hz. Ali- çok çirkin ithamlarla suçlamış olmaları gerçekten kabul edilebilir değildir. Ancak bu çirkin ifadeleri kurguladıkları bu rivayetlere soğanlar gerçekte hangi dinin mensupları olduğu dikkati caliptir. Şîî düşüncesini benimseyen samimi bir Müslümanın bu tür kurgusal rivayetlerde yer almayacağı gibi bu tür rivayetlere itibar etmeyeceği de açıktır. Kanaatimizce Hz. Osman ve Ali dönemindeki karışıklıkların ortaya çıkmasında rol oynayanlar, Muâviye'nin Fedek'i Mervân ve oğlu Yezid'e ikta etmesine karşı oluşan tepkiyi fırsata çevirerek bu tür gerçek dışı rivayetlerin kurgusunu yaptılar. Dolayısıyla bu tür kurgusal rivayetlerin arkasında gizli din taşıyanların -Yahudi, Hristiyan ve Mecusi gibi- olduğu hatıra gelmektedir. Gizli din olarak Meculik inancını taşıyanlar, Müslümanlara doğrudan saldırının başarı getiremeyeceğini bildikleri için -Sâsânî İmparatorluğuna siyasi olarak son veren- Hz. Ömer'e bu tür çirkefçe uydurdıkları rivayetlerde saldırıyı amaçlamış olabilirler. Diğer taraftan bölgedeki mülkleri elinden alınan Yahudiler de bu tür rivayet kurgularında yer almış olabilirler. Zira Fedek ve diğer Yahudi yerleşim yerlerinin gelirlerinin yarısı Hz. Peygamber döneminde ellerinden alındığı gibi Hz. Ömer döneminde de Yahudiler bu topraklardan çıkarılmış, dolayısıyla bu topraklar tamamıyla Müslümanlara kalmıştı. Bu durum da Yahudiliği gizli din olarak taşıyanların - Sebeiyne taifesi (Fıglalı, DİA (1998), 1: 133-134) gibi- nefretini kabartmış olabilir. Bu sebeple de doğrudan Müslümanlara saldırı yerine Müslüman görünümünde davranıp çeşitli kurgularla Müslümanların önde

gelenlerini birbirine düşmanmış gibi gösteren rivayetler üretmiş olabilirler. Böylece Yüce Allah'ın kendilerini kitabında övdüğü “önde gelenleri” dünyalık hesaplar yaparak birbirlerine en ağır hakaretlerle tavrı aldıkları hissiyatını yayıp sonradan gelenlerin nazarında itibarsızlaştırma faaliyetleri yürütmeyi amaçlamış olabilirler. Bundaki gayenin ise herhangi bir şahsın hakkını aramak değil bilakis o kılıf adı altında İslam'a ve Müslümanlara saldırmaktır. Düşünen akl eden basiretli bir Şiî yahut Sünnî Müslüman bu tür tezgâhları fark edip fitnecilerin oyununa alet olmamalı/samimiler de olmamıştır kanaatindeyiz.

Biraz konu dışı gözükse de “Fedekiye hutbesi” yle kısmen alakalı olduğu için şu hususa dikkat çekmekte fayda görüyorum. Birçok ayrıntının zikredildiği bu hutbedeki olayların öyle geliştiği hususunda neredeyse şüphe taşınmadığı kanaati söz konusudur. Bu sebeple; Hz. Fâtıma'nın vefatıyla sonuçlanan hastalık süreci, teşhiz, tekfin, cenaze namazı, iştirak edenler, etmeyenler ve akabindeki halife taraftarlarınca cenazesinin kabirden çıkarılmaya çalışıldığı iddiasının da zikredildiği olaylar zincirini (Komisyon, 171-187) dikkate aldığımızda, hakkı savunulmaya çalışılan Hz. Fâtıma'nın hiç olmazsa vefat tarihine dair bilginin net oluşunu beklemek makul olsa gerek. Oysa ölüm bir kez cereyan eden bir olay olmasına rağmen öyle ender ve önder bir şahsiyetin ölüm tarihi hakkında ciddi zaman farklarını içeren rivayetlerin olması yukarıda zikri geçen miras yahut mülkiyet döndürme talebiyle ilgili ayrıntılı rivayetlere ciddi şüphe düşürmektedir. Zira Hz. Peygamber'in (s) biricik kızı, İmam Ali'nin eşi ve diğer imamların annesi ve ninesi konumunda olan seçkin bir hanımefendinin vefat tarihi (gün farkı dikkate alınmasa da) net olarak bilinmiyor ve tarihçiler arasında derin farklılıkların olduğu zikrediliyor (Komisyon, 187). Şöyle ki eserde; Hz. Fâtıma'nın vefat tarihi için, Hz. Peygamber'in (s) vefatından sonra altı ay, doksan beş gün, yetmiş beş gün, yetmiş iki gün veya bundan daha az yaşadığı, kırk gün yaşadığı gibi farklı tarihleri zikredilmekle birlikte onun vefat ettiği zaman on sekiz yaş veya bu yaşa birkaç ay ilave olduğuna da dikkat çekilmiştir (Komisyon, 188). Bu rivayetlerde nakillerinden bahsedilen imamların zikrettikleri farklı bilgileri de göz önüne alırsak bu imamların masumiyetleriyle ilgili ciddi problem de ortaya çıkmış olur. Zira hatadan masum olanlar hatalı bilgilerle zikredilmektedir. Dikkatlerden kaçmayan bir diğer husus da şudur ki; bir kez cereyan eden ölüm olayının tarihini veremeyen anlayış (Şiî yahut Sünnî); miras talebi ve vefat süreci ile ilgili -mutlak doğruymuş gibi- ayrıntılı bilgiler sunulabilmiştir.

Sonuç

Hz. Fâtıma'nın miras yahut mülkünü döndürme talebiyle ilgili yaptığımız araştırma neticesinde elde ettiğimiz bulgular şunlardır:

1- Hz. Fâtıma, Hz. Ebû Bekir'den ne miras ne de mülkü olduğu iddia edilen Fedek arazisinin Ehl-i beyt'e döndürülmesine yönelik herhangi bir talepte bulunmamıştır. Rivayetlerde geçtiği gibi herhangi bir tartışma yahut herhangi bir dargınlık hususu söz konusu değildir. Hz. Fâtıma'nın konuyla ilgili halifeyle kurduğu dolaylı olarak kurduğu muhtemel iletişimle Hz. Peygamber döneminde olduğu gibi Fedek arazisinden pay alıp alamayacaklarını sordu da aynı uygulamanın devam edeceğini öğrenince mutlu oldu ve Hz. Peygamber'in uygulamasını yürütme sözünden dolayı da halifeye hayır duada bulundu. Dolayısıyla yukarıda tenkide tabi tuttuğumuz rivayetler de pay alıp almama durumunu öğrenmeyle alakalı sorusunu konu edinen muhtemel rivayet üzerinden üretilmiş olduğu hissini uyandırmaktadır.

2- Emevîler döneminde Fedek'in tasarrufunun amacı dışına çıkarılması, derin yapılanma içerisinde dünyevi hesaplar peşinde koşanlarla gizli din taşıyanları tetiklemiş, Ehl-i Beyt'in hakkını arama kılıfı altında da bu tür rivayetleri üreterek, Allah Resûlünün adaletini, ehl-i beytin yanı sıra diğer adil ve seçkin sahâbeyi yani “önde gelenleri” rivayetlerine malzeme yapıp asıl amaçları olan İslam'a saldırıyı gerçekleştirmişlerdir. Doğrudan İslam'a ve Müslümanlara saldırmaya cesaret edemeyenler; Müslüman kisvesi altına çıkardıkları karışıklıklarla ilk dönem Müslümanları arasında cereyan eden silahlı savaşı yeterli görmeyerek bu savaşların devam etmesinin fikri sahada oluşturulacak fitne tohumlarıyla pekişeceği inancıyla bu tür rivayetleri oluşturmuşlardır. Bazı seçkin sahâbeyi de bu

rivayetlerde senet zincirine dahil edip uyduruk nakillerini sıhhatliymiş gibi göstermeye çalışmışlardır. Gerek Hz. Ali'nin hilafet mevzuu gerek araştırmamıza konu olan Hz. Fatma'nın talep ettiği iddia edilen miras mevzuuyla ilgili tenkidini yaptığımız gerçek dışı rivayetleri ortaya atarak, Hz. Osman ve Hz. Ali döneminde bazı sahâbeyi iç savaşa alet ettikleri gibi uydurdıkları rivayetlerle de yüzyıllardır İslam dünyasını – Sünnî-Şîî gibi- fikren birbirlerine düşman etmeyi başarmışlardır.

3- Hz. Ali'nin şehadetinden sonra muhalifleri yahut taraftarı gibi gözüken gizli düşmanları tarafından Ali'yi nefsanî arzularına uyup iktidar hırsına kapılmak, Fâtıma'yı mal kavgası gütmekle niteleyip Müslümanların nazarında Ehl-i beytin itibarını düşürme gayesiyle de bu rivayetler üretilmiş olabilir. Bu şekliyle Ehl-i beyte mensup kişilerin ileri süreceği her hak iddia; Şîî-Sünnî grup algısı içerisinde değerlendirmeye itilerek onların -Hz. Ali ve Hz. Fâtıma- amaçlarının dini gaye taşımadığı mal ve iktidar hedefleri taşıdıkları izlenimiyle, dini emirlerin hatırlatılması hususundaki her meşru öneri yahut talepleri baştan kategorize edilerek gayri meşru zemine taşınıp düşman kitle algısı oluşturularak meşruiyet problemi oluşturulmaya çalışılmış da olabilir. Diğer taraftan Hz. Peygamber'i ve tebliğini hedef alan ancak onun şahsında bunun yapılamayacağını iyice idrak eden fitneciler, bizzat Hz. Peygamber tarafından büyütülüp yetiştirilen, erkek ve kadın müminler için rol model olabilecek – hayatlarının hiçbir anında şirk yahut küfür bulunmayan- bu iki şahsın örnek alınmasının da önüne geçmeye çalışmışlardır.

4- Netice itibarıyla Allah için yaşamayı ilke edinen Müslümanların ittifakını bozacak ve aralarında fitneye sebebiyet verecek her türlü rivayete, samimi -Şîî ve Sünnî- Müslümanların dikkatle yaklaşması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel (1416/1995). Müsned'ü İmam Ahmed b. Hanbel, (thk. Şuayb el-Arnaud, Âdil Mürşid). I-L. Beyrut, Müesssetü'r-Risale.
- Altun, İsmail (2012). Hz. Ebû Bekir İle Hz. Fâtıma Arasında Yaşanan Fedek Meselesine Sünnî ve Şîî Yaklaşımların Analizi. İslâm Araştırmaları Dergisi, 2012, Sayı: 27, s. 1-27.
- Askerî, Allame Seyyid Murtaza (ts.). Ehl-İ Sünnet Ve Ehl-İ Beyt Mektebi Öğretileri, Çev: Cafer Bendiderya.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ (2013). Fütuhü'l-Büldân. trc. Mustafa Fayda. İstanbul: Siyer Yayınları.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin (1926 /1344). es-Sünenü'l-kübrâ, Haydarâbâd: I-X. Meclisu dâiretü'l-maârif.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl el- Cu'fî (1987/ 1407). el- Câmiu's-Sahîh el-Muhtasar. Tahkîk, Ta'lîk: Mustafâ Dîb el- Buğâ. I- VI. Beyrut: Dâru İbn Kesîr.
- Cevherî, Ebû Bekir Ahmed b. Abdülaziz el-Bağdâdî (1431/2010). Es-Sakîfetü ve Fedek, Tahkik: Mecîd es-Sâidî. Kerbela: Mektebetü'l-Utbetü'l-Hüseyniyyetü'l-Mukaddese.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'âs (t.y). Sünenü Ebî Dâvûd. I-IV. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabî.
- Fayda, Mustafa (1994), "Ebû Bekir", Diyanet İslam Ansiklopedisi, 10: 101-108, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Fığlalı, Ethem Ruhi (1998), "Abdullah b. Sebe" Diyanet İslam Ansiklopedisi, 1:133-134. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hamevî, Yâkût b. Abdullah (1397/1977). Mü'cemü'l-Büldân. I-V. Beyrut: Dâru Sâdır.

- İbn Ebî'l-Hadîd (1428/2007), Şerhu Nehcu'l-Belâğa, Tahkik: Muhammed İbrahîm (Bağdat: Dârû'l-Kütübî'l-Arabiyye.
- İbnü'l-Esîr, Alî b. Muhammed (1987), el-Kâmil fi't-Târih Tercümesi. (Trc. M. Beşir Eryarsoy-Ahmed Ağırakça) I-XII. İstanbul: Bahar Yayınları.
- İbn Hişâm, Abdülmelik b. Hişâm (1971), Hız. Muhammed'in Hayatı. (Trc. İzzet Hasan-Neşet Çağatay). I-IV. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- İbn Kesîr, İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer (t.y.), el-Bidâye ve'n-Nihâye. (Trc. Mehmet Keskin). I-XIV. Ankara: Çağrı Yayınları.
- İbn Meysûm, Kemalüddîn Meysûm b. Ali b. Meysûm el-Behrânî (1386), Şerhu Nehcu'l-Belâğa, Kum, Dârû'l-Habîb.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Menî' (1421/2001). et-Tabakâtü'l-kübrâ. (Thk. Ali Muhammed Ömer). I-XIII. Kahire: Mektebetü'l-Hancî.
- İbn Tayfur, Ebu'l-Fazl Ahmed b. Ebî Tâhir (1326/1908). Belâğatu'n-Nisâ. Kahire: Matbaatu Medresetu Vâlideti'l-Abbâsi'l-Evveli.
- İmam Mâlik (1994). Muvatta', (çev. Ahmet M. Büyükçınar, Vecdi Akyüz, Ahmet Arpa, Durak Pasmaz, Abdullah Yücel). I-IV. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Kettânî, Muhammed Abdülhay b. Abdilkebîr (1990-1993). et-Terâtîbü'l-İdâriyye: Hız. Peygamber'in Yönetiminde Sosyal Hayat ve Kurumlar. (Trc. Ahmet Özel). I-III. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Komisyon: Dünya Ehl-i beyt (a. s) Kurultayı (2006). Hidayet Önderleri: Hız. Fâtıma (s.a.), Trc. Vahdettin İnce. Dünya Ehl-i beyt Kurultayı.
- Küleynî, Muhammed b. Ya'kûb er-Râzî Eş-Şeyh (1363). el-Kâfi, Tashîh ve Ta'lik: Ali Ekber el-Ğaffârî, 5. Baskı. Tahran : Dârû'l-Kütübî'l-İslâmiyye.
- Mâverdi, Ali b. Muhammed (t.y.). el-Ahkâmü's-Sultâniyye. (Thk.el-Kâdî Nebîl Abdurrahma Hayyâvî). Beyrut: Şirketü Dârû'l-Erkam b. Ebî'l-Erkam.
- Mâzenderî, Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Şehr Eşveb es-Serevî (1414/1991), Menâkıb-ı Âli Ebî Tâlib, Tahkik: Yusud el-Bukâî. Beyrut: Dârû'l-Ezvâi.
- Meclisî, Muhammed Bâkır b. Muhammed Taki (1430), Bihâru'l-Envâr, Tahkik: Müessesese İhyâu Kütübî'l-İslâmiyye. Kum.
- Melâyirî, eş-Şeyh İsmail el-Muizzî (1380/1922), Câmiu Ehâdisu eş-Şîatu fi Ahkâmi's-Şerîa, Kum: Müessesetü'l-Vâsıf.
- Müslim b. Haccâc (t.y.) el-Câmiu's- sahih. (thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî). I- V. Beyrut: Dârû İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.
- Poyraz, Mevlüt (2019). Hız. Fâtıma'nın Miras (Fedek) Talebini Konu Edinen Sünnî Rivayetlere Eleştirel Yaklaşım -1-. Turkish Studies-Comparative Religious Studies, Volume 14 Issue 3, 2019, p. 553-576.
- Sübhanî, Cafer (2006). Akâid-i İmamiyye, Trc. Cafer Bendiderya. Dünya Ehl-i beyt (as) Kurultayı.
- Şa'rânî, Eş-Şeyh Abdulvehhâb (Ty.) Keşfu'l-Gumme, Basım yeri ve tarihi yok.
- Tabersi, Ahmed b. Ali (Ts.), el-İhticac, Tashih: Muhammed Bâkır Horasani, Meşhed, Neşr-i Murtaza.
- Tirmizî (t.y.). el- Camiu's-sahih Sünenü't-Tirmizî. (thk. Ahmed Muhammed Şakir), (I- V). Beyrut.

-
- Turâbî, Murtaza (2010), Ehl-i Beyt'in Dilinden Kur'an (1), Çev.: Cafer Bend Derya. Ed. Akın Caba. Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı.
- Turâbî, Murtaza (2010), Ehl-i Beyt'in Dilinden Kur'an (2), Çev.: Cafer Bend Derya. Ed. Akın Caba. Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed (1996). İslâm Târihi. (trc. Muzaffer Can). I-VI, İstanbul: Cantaş Yayınları.

Web Siteleri:

http://tr.wikishia.net/view/Hz._Fat%C4%B1ma%27n%C4%B1n_Hutbesi.

<http://tr.wikishia.net/view/Humus.>

http://tr.wikishia.net/view/Osman_bin_Affan.